

Dansk Kongetals tusendaarige Traad.

AF

GUDMUND SCHÜTTE.

Indledning.

De gamle gottonske Folks Evne til at fastholde en saglig historisk Traad taxeres ofte ret lavt. Vi kan tage nogle Stikprøver.

Scherer i »Geschichte der deutschen Litteratur« (6. Opl.) 22: »Junge Völker haben so wenig ein Gedächtnis wie die Kinder«. — Müllenhoff i »Deutsche Altertumskunde« III 332 om den frankiske Folketavle (den yngre Mannungstamtavle), »ein künstliches Gebäude«: »Schon weil Franken, Alamannen, Romanen und Britten zusammengeworfen werden, hätten Merkel und andere sich billicher Weise nicht darauf wie auf ein zeugnis für die stammverwandtschaft der völker berufen sollen«. — Maurer i »Zeitschrift für deutsche Philologie« II (1870) 447 om det engelske Remsekvad Vidsid: »Ich kann mich nicht davon überzeugen, dass ein Gedicht, welches in trockenster Weise eine Nomenclatur von Helden- und Volksnamen zusammenstellt, . . . bereits in 7. Jahrhundert sollte entstanden sein«. — Jessen i »Undersøgelser til nordisk oldhistorie« (1862) 50 om Vidsid: »Oldforskerne (er) løbet med limstangen ved at fastsætte ethnographiske forhold efter dette digt. Det er nemlig lavet paa den maade: en munk eller præst samlede af alle mulige sagn og af sin smule latinske lærdom alle de navne paa folkefærd og konger, han kunde opdrive, tog navne paa helteslægter og forældede episke udtryk for »mænd«, »krigere«, »søfolk« med, i den

tro, det var folkenavne, og kørte alt det sammen i en liste, hvor rimbogstaver og indfald raadede for ordningen. Af den liste faar vi vink om, hvilke sagn Angelsakserne kendte, naturligvis de samme som andre tyske folk, og som nordboerne. Af den liste ses de angelsaksiske former af en hel del navne, naturligvis de former, vi kunde regnet ud efter lydlovene. Af den liste læres ikke ethnographi. Den gaar rent ud. Vi lader, som den ikke var til«. — Axel Olrik i »Kilderne til Saksens oldhistorie« (1892) 109 om Saxens Forængere: »Ser vi . . . på den hele literære situation, på Svend Ågesøns stærke ord om vanskeligheden af at skabe en fuldstændig kongerække, på Lundeårbøgernes og de andres famlende forsøg i oldhistorien, — saa viser en altomfattende kongerække før Sakse i den ene eller anden form sig som noget yderst usandsynligt. Og naar vi tager hensyn til, hvilken mængde forskelligartet — dansk og norrøn — overlevering denne kongerække indeholder, vokser denne usandsynlighed i høj grad. Hvem uden Sakse kunde tilegne sig og ordne dette stof?«

Jeg vil nu langt fra paastaa, at de citerede Forfatteres Opfattelser danner en Enhed; men i det store og hele kan vi dog vel af Citaterne uddrage omtrent følgende Fællesdom: at søge en historisk Sammenhæng fra Mannungstamtavlen paa Kristi Tid over Vidsid til Saxens norske Æventyrkilder turde være spildt Umage. Der kan være nogen Artsforskel i Indholdet, — snart folkelig Fantasi, snart lærd Opdigt, men en virkelig historisk Traad søges forgæves.

En saadan Synsmaade imødegik jeg energisk i min Disputats »Oldsagn om Godljod« (1907), hvor jeg netop søgte at paavise Traaden fra Mannungstamtavlen over Vidsid ind i norsk Sagnoverlevering. I »The Journal of English and Germanic Philology« (1912) har jeg nærmere prøvet Vidsids etniske Baggrund, og i »Arkiv för nordisk filologi« XXXVI 1 ff., hævder jeg, at Vidsid danner Grundlaget for talrige Overleveringer, f. Ex. Slægtssagnet om Hengest, Angantyrns Brødræflok, Kálfsvisas Rytterliste osv. Alt dette

har foreløbig været forgæves. Forskningen har fulgt Olrik i hans epokegørende metodiske Fremskridt af 1892, Paa-visningen af Saxekildernes Tvedeling i en dansk og en norsk Gruppe. Men videre ikke. Da Olrik udtalte, at forud for Saxe ligger Kaos, saa troer Forskningen fremdeles paa Kaos.

Dog er jeg nys stødt paa ét virkeligt Fremskridt, — vel at mærke: udenfor de faglærte Sagnforskeres Kres. Seminarielærer Albert Jensen i Jelling har skrevet et Stykke om »To danske Varianter af Hildsagnet«, som er optaget i norsk »Historisk Tidsskrift« (1925) 364 ff. Deri paa-viser han, at det er galt, naar Olrik siger om Hading: »I dansk overlevering findes intet spor af hans tilværelse«. Dette Fund, som jeg selv havde famlet efter, men ikke kunnet naa til, ydede nu Slutstenen paa mine egne Iagttagelser om Vidsid-Stammen og stadfæstede min Opfattelse fra 1907 over al Forventning.

Naar jeg fra Filologerne vender mig til Historikerne, vil de vel forbauset spørge, hvad den Slags Sagnforskning vedkommer dem? Det er dog mere, end de troer.

Mannungstamtavlen er ganske vist Myte, Stamsagn. Men den mytiske Form er ikke det centrale. Det er en blot og bar Skabelon, som dækker over et Stykke historisk Geografi af den mest saglige og prosaiske Art. Og dette Stof fra Kristi Tid dukker op igen en 6-700 Aar senere, ikke et Haarsbred fremrykket i Retning af Fantasi og Æventyr.

Samtidig viser det sig omsat til Rejseskildring i Remsekvadet Vidsid. En opdigtet Rejserute, unægtelig. Men dog ikke Sagn-Fantastik, stadig blot Skabelon om noget rent sagligt og prosaisk: en Fremstilling af Digterens geografiske Synskreds.

Til Rejseskildringen knyttes endvidere en Fyrstelige. I den findes nok indflettet enkelte Mytefigurer, f. Ex. fra Hjadningsagnet. Men ellers er de Personer, der kan identificeres, rent historiske: Hunnerkongen Attila, Goterkongen

Ermanrik, Burgunderkongen Gibika (kendt fra en senere Burgunderkonges officielle Opregning af Forgængere), Grækernes Kejser, Frankerkongen Theoderik etc. Mange af de øvrige kender Historien ganske vist ikke; men vor Tids Ukyndighed giver os ingen Hjemmel til at affærdige dem som opdigtede Sagnfigurer. Efter Stikprøverne at dømme maa vi erkende hele Listen som i Hovedsagen historisk. Ogsaa i Vidsids tredje Del lader Stikprøver os skønne et historisk Grundlag.

Hertil kommer nu et Forhold, som jeg har paavist i min Disputats og i senere Arbejder. Alt dette historiske Remsestof er præget af en forbausende Fasthed i Ordningen. Navnene i den givne Rækkefølge staar fast som Grundskelet, der trods Radbrækning og Omtydning og fri Sagnvæxt ikke lader sig skjule eller forflygtige. Vidsids Indledningsfigur Ealhild viser sig atter og atter paa fremskudt Plads. Atter og atter sees i den etniske Rangfølge Hunner som Nr. 1, Goter som Nr. 2. Vigtigst af alt er det dog, at Vidsids Hovedstamme, fra Ealhild forrest til Ermanrik bagerst, giver os Nøglen til Forstaaelsen af en saa navnkundig Text som den danske Kongerækkes Sagnafsnit.

Vi kan da ikke underskrive Scherers Dom: »Junge Völker haben so wenig ein Gedächtnis wie die Kinder«. I henvend tusend Aar viser Mannungstamtavlens Traad sig at forblive paa et rent geografisk-historisk Trin, og selv i Sagnudviklingens friere Viderevæxt lader der sig skimte forbløffende faste Spor af den gamle Grunddramme. I det følgende skal vi nærmere mønstre denne Udvikling.

Mannungstamtavlen.

Tacitus omtaler forrest i sin »Germania« det gottonske Ophavssagn, som jeg har døbt Mannungstamtavlen.

»De fejrer i Oldkvad, — deres eneste Slags Eftermæle og Aar-bøger — Tvisto, en Gud som fremstod af Jorden, og hans Søn Mand. Dem regner de for deres Æts Ophav og Grundlæggere. Mand tillægger de tre Sønner, efter hvis Navne (deres Stamme-

grupper) er opkaldte: Kystboerne Ingvos Sønner, Midlandsfolkene Ermins Sønner, Resten Istjos Sønner.«

Plinius øser i sin »Naturhistorie« af samme Kilde for at fremstille Gottonernes Inddeling. Det er vor ældste Literaturlevning, og den dominerer fuldstændig den gottonske Literaturhistories klassiske Afsnit, — for trods al Magerhed giver Udtogene hos Plinius og Tacitus dog i det mindste Fugls Føde, medens derimod Heltesagnet maa nøjes med en Notits i Forbigaaende hos Tacitus om Forekomsten af tyske Arminiuskvad.

Sikkert er det, at Mannungstamtavlen er den eneste urgottonske Sagnrest, der paaviselig overlever Folkevandringstidens Storme. Vi seer den dukke op i en Række Haandskrifter fra det 9. til det 14. Aarhundrede. Her hører vi bl. a. følgende:

»Tjodkongen Muljus (Mannus?) havde tre Sønner,
Ermin, Ingo og Istjo.
Hver blev Fader til fire Folkeslag«.

Derefter opregnes Efterkommerne. De vigtigste er — i denne Rækkefølge—: Goter, Vandaler, Gepider, Saxer, Burgunder, Thyringere, Romere, Franker.

Listen fremhæver aabenbart Folkevandringstidens Stormagter. Den blev ret yndet i boglig Overlevering. F. Ex. optog den brittiske Klerk Nennius i 9. Aarh. den i »Britternes Historie«; da Britter, Romere og Saxer kunde passe paa Brittanniens Indbyggere, er naturligvis hele Resten af Navnene overført til denne Ø.

Vigtigere for os er dog den Kendsgerning, at Mannungstamtavlen i fri folkelig Omdigtning optoges af Angelsaxerne. Vi skimter den i det navnkundige Remsekvad Vidsid, hvis Rejseskildring optager de ovennævnte Folkeslag i næsten nøjagtig samme Rækkefølge (kursiveret i nedenstaaende Citat).

»Ic wæs mid Hunum, mid Hreð-Gotum
mid *Wentum* ic wæs, mid Wærnum;
mid *Geffum* ic wæs, mid Winedum

. . . . mid Swæfum
 mid *Seaxum* ic wæs, (mid) *Sycgum*
 mid *Þyringum* ic wæs, mid þrowendum,
 mid *Burgendum*
 mid *Francum* ic wæs, mid *Frysum*
 mid *Rugum* ic wæs, mid *Rum-walum*.«

Albert Jensen har gjort mig opmærksom paa, at Omformningen i Vidsid ikke er foregaaet planløst, men efter saglig og metrisk Plan, jfr. norsk »Historisk Tidsskrift« (1925) 356.

I nogle Tilfælde kan vi ikke afgøre, om Vidsids Overskud af Navne er et senere Plus eller stammer fra en fyldigere Grundtext. Saaledes f. Ex. ved Parrene Vandaler og Varner, Saxer og Sycger, Franker og Friser. Det er alt sammen Nabostammer, der hører naturlig sammen. Tydelig sekundære er derimod andre Navne. Til første Vershalvdel hører følgende kursiverede Tilføjelser.

mid *Hunum*, mid Hreð-Gotum
 mid *Gefþum*, mid *Winedum*
 mid *Rugum*, mid *Rum-walum*
 mid *Hronum*, mid *Deanum*
 mid *Hædnum*, mid **Hæreþum*
 mid *Sercingum*.

Hunner, Vender og Saracener er ugottonske Folk, der først i Folkevandringstiden er kommen paa fremskudt Plads indenfor vor Synskreds; Rugernes Sidestilling med Romerne hentyder til Odovakers Statskup i Rom Aar 476; Hædner og *Hæreþer er de norske Stammer Heidmerkinger og Horder, som Angelsaxerne først ret lærte at kende i Vikingetiden; Hroner og Deaner er os aldeles ukendte. — Vi seer, at Hunnerne har fortrængt Goterne fra Pladsen som Nr. 1. Dette er intet blindt Lune; Rangfølgen Hunner Nr. 1 og Goter Nr. 2 bliver fra nu af fast Vedtægt i gottonsk Hof- og Statskalender. Det skyldes dels Stormagtsstillingen i Aaret 450, dels det metriske Forhold, at Formen Hreðgoter passer bedre end Hunner til at staa i anden Vershalvdel. Af sidst-

nævnte Grund faar vi ogsaa Ordenen Ruger i Nr. 1, Romvælske i Nr. 2.

Til anden Vershalvdel hører følgende kursiverede Tilføjelser.

mid Wenlum, mid Wærnum, mid *Wicingum*
 mid Geffum, mid Winedum, mid *Gefflegum*
 mid Englum, mid Swæfum, mid *Ænenum*
 mid Seaxum, mid Sygum, mid *Sweordwerum*
 mid Hronum, mid Deanum, mid *Heapo-Reamum*
 mid Þyringum, mid *Prowendum*
 mid Froncum, mid Frysum, mid *Frumtingum*
 mid Sercingum, mid *Seringum*
 mid Scottum, mid Peohtum, mid *Scride-Finum*
 mid Hædnum, mid *Hæreþum, mid *Hundingum*.

Denne Gruppe rummer: underordnede Smaastammer eller Høvdingeætter som Hundingerne; udpræget periferiske Folk som Reamer = Raumer, Þrowender = Trønder, Scride-Finner = Lapper, Seringer = Kinesere; samt endelig en Række helt ukendte Størrelser. Klarlig har vi her den angelsaxiske Synskredses yngste Udvidelser og laveste Rangklasse; Ranghøjden er gennemsnitlig langt under første Vershalvdels Tilføjelser, der indeholder saa vigtige Navne som Hunner, Vender og Ruger. Et ledende Motiv for Tilføjelserne i anden Vershalvdel er, at de med deres tre eller fire Stavelser egner sig bedst til at staa i Slutningen.

Saaledes spores tydelig Væxten fra Mannungstamtavlen til Vidsids Rejseskildring, og den røber rent saglig-historiske Retningslinjer.

Videre gaar Traaden til Vidsids Fyrstelige. Ganske vist er det fælles Udvalg kun tyndt, men den faste Grundstamme er dog umiskendelig.

Mannungstam- tavlen.	Vidsids Rejse- skildring.	Vidsids Fyrstelige.
Goter	Hunner, Goter	Hunner, Goter
Burgunder	Burgunder	Burgunder
Romer	Romvælske = Kejsers Folk	Kejsers Folk.

Tilsvarende i nordiske Remser som Angantyrkvadets Strofe 1: Hunner, Goter, Kiars Folk (= Kejsers Folk). Forresten genspejler Vidsids Fyrstelite et noget ældre Tidlag end Rejseskildringen: i Fyrstelisten repræsenteres Burgunder og Langbarder ved to Stamtavle-Topfigurer, Gifica og Scafa, i Rejseskildringen derimod ved historisk kendte Fyrster, Guphere d. 436, og Ælfwine d. 571.

I det følgende skal vi nu se paa det mærkelige Oldkvad, hvori Dele af den yngre Mannungstamtavle er indgaaede, ganske vist ikke som egentligt Hovedstof, men dog som tydelig skimbar Iskæt.

Vidsidkvadet.

Det navnkundige oldengelske Kvad lægges i Munden paa Sangeren Vidsid, dvs. »den vidtrejste«. Indholdet meddeles nedenfor i fri Oversættelse.

Vidsid mæled — vidt løb hans Ord —
han der mest af Mænd over Jorden
til Folk foer rundt; han ofte af Fyrster
fik meget dyrt Malm. Ham fra Myrginger
hans Odel opvoxed. Han med Ealhild,
Fredvæversken fin, for første Sinde
Hrædekonningens Hjem opsøgte,
øst ud fra Angel, Eormanrics,
den vrede Forræders. Vidtløftig han taled.

Fuldmange, jeg veed, blandt Mænd fik Vælde.
Drotten hver skal i Dyder leve,
een efter anden for Odel raade,
om paa Tjodkongstol de trives ville.

Blandt dem var Hwala, herligst dengang,
og Alexandreas aller rigest
af Mandkøn forvist. Han trivedes mest
blandt Fyrster paa Jord, som jeg har erfaret.

I.

Ætla styred Huner, Eormanric Goter,
Becca Baninger, Burgunder Gifica,
Casere Græker, Cælic Finner.

Hagena Holm-Ryger, Heoden Glommer,
Witta Svaber, Wada Hælsinger,
Meaca Myrginger, Mearchealf Hundinger.

Theodric Franker, Thyle Randinger,
Breoca Brandinger, Billing Varner,
Oswine Eower, Yter Gefwulf.
Finn Folkwalding Friserfolket,
Sigehere længe Sø-Daner styred,
Hnæf Hokinger, Helm Ylvinger.

Wald Woinger, Wod Thyringer,
Sæferd Sycger, Sveer Ongendtheow,
Scafthere Ymbrer, Scafa Langbarder.

Hun Hatverjer, Holen Wrosner,
Hringweald var kaldet Hærfarers Konning.
Offa styred Angel, Alewih Daner.

(Offa styred Angel, Alewih Daner);
denne var modigst af Mændene alle;
dog han over Offa ej Ædeldaad øved;
men Offa overvandt, yngst af Mandkøn,
som knapvoxen Knægt et Kongsrige stort.

Ingen jævnaldrende Ædeldaad større
i Ufredsfærden ene virked.

Han mærked Grænsen mod Myrgingfolket
ved Fiveldor; for Fremtiden holdt de,
Angler og Svaber, hvad Offa slog fast.

Hrothwulf Hrodgar, de to holdt længe
Blodspagt sammen, Brorsøn og Farbror.
Væk drev de siden Vikingers Slægter,
og de Ingelds Odd nedbøjed,
forhugged ved Heorot Hadbarders Magt.

II.

Jeg er faren til mange fremmede Lande
paa grønne Jord; det gode og onde
dér fik jeg kende, fra kær Slægt borte.
Frænderne fjærnt jeg fulgte saa vide.
Fordi mon jeg synge og sige Budskab,
melde for Mængden i Mjødbænkhallen,
hvor Konger mig godt og kostbart lønned.

Jeg var med Hunner og med Hred-Goter,
med Sveer, med Gøter og med Syd-Daner,
med Vendler, med Varner, med Vikinger,

med Gefder, med Vender, med Geffleger,
 med Angler, med Svaber, med Ænener,
 med Saxer, med Syger, med Sværdverjer,
 med Hraner, med Dauner, med Had-Raumer.

Med Thyringer jeg var, og med Trønder,
 med Burgunder; dér jeg en Baandring fik:
 mig dér Guthhere gav det glinsende Malm
 for Sangen til Løn: slet var ej den Konge.
 Med Franker (jeg var), med Friser, med Frumtinger,
 med Ruger, med Glammer, med Rom-Vælske.

Saa jeg og i Italien var med Ælfwine.
 Han havde blandt Mandkøn i min Erfaring
 den letteste Haand til Lovdaad at virke,
 Hjærtet ukarrigst til Halsring-Uddeling,
 til at bryde Ringe, Barnet af Eadwin.

Med Serkinger var jeg, med Seringer,
 med Kræker (Græker), med Finner, med Casere,
 han som i Vinborge Vælde ejed,
 i Velstands Lyst, i Vælskes Rige.
 Med Skotter, med Pikter, med Skridfinner,
 med Lidvikinger, med Leoner, med Langbarder,
 med Hejner, med Hørder, med Hundinger.

Jeg var med Eormanric alle Stunder;
 dér Goternes Konge godt mig modtog.
 Han gav mig en Baandring, Borgmænds Støtte,
 med sexhundred Lod af solblankt Guldmalm,
 skære Skatpund i Skilling-Regning.

Den jeg Eadgils til Eje skænkede,
 min hulde Drotten, da hjem jeg kom,
 til Løn og Tak, at han Land mig gav,
 min Faders Odel, Myrgingers Fyrste.

Mig da Ealhild en anden gav,
 Dronning for Hirdmænd, Datter af Eadwin.
 Hendes Lov længe gik gennem Lande,
 naar jeg ved Sangen sige skulde,
 hvor jeg under Solen saligst vidste
 guldkronet Kvinde Gave at dele.

Derpaa Scilling og jeg med skæren Stemme
 for begges Sejerdrot Sang opløfted,
 lydt da til Harpen Lovsang toned,
 mens mange Mænd, af Mod saa gæve,
 med Ord udsagde, de, som alting kendte,
 at de aldrig Sangen sødere hørte.

III.

Jeg alle Goternes Odel fik skue.
 Jeg søgte de snarest Svende altid:
 De alle var Hirdmænd i Eormanrics Sale.
 Hedca, Beadeca; Herelingerne
 Emerca, Fridla; og Øst-Gote,
 den fuldvise, gode Fader til Unwæn.
 Secca, Becca, Seafola, Theodric,
 Heathoric, Sifeca, Hlide, Incgentheow,
 Eadwine, Elsa, Ægelmund, Hungar.
 Det vakre Følge af Vid-Myrginger,
 Wulfhere, Wyrnhere: fuld ofte Vaaben ej tav,
 da Hræders Hære med haarde Sværds slag
 om Vistla-Ved'en værgе skulde
 den ældgamle Odelstol mod Ættas Folk.
 Rædhere, Rondhere, Rumstan, Gislhere,
 Withergield, Freothoric, Wudga, Hama:
 de Svende ikke de sletteste vare,
 endog jeg dem nederst nævne skulde.
 Fuld tit fra den Hob saa hvinende fløj
 den gjaldende Gejr mod grumme Kæmper.
 De vandrende Helte med vundet Guld
 styred Vive og Mænd, gjorde Wudga og Hama.

Saa fandt jeg det stedse, hvor jeg mon færdes;
 den loves bedst af Landets Bomænd,
 hvem Gud giver Magt til godt at holde
 og lede Mænd, medens her han lever.

Saa skridende med Skæbnen drager
 Folkenes Sanger til fjærne Lande,
 tolker sin Nød og Takord siger.
 Altid syd eller nord en slig han møder,
 som glædes ved Kvad, paa Gaver ej sparer,
 — en Drot, som for Hirten sin Dom vil højne,
 ædel Daad øve, til alting svinder,
 Lys og Liv sammen: Lov han sig vinder,
 han har under Himlen en hæderfuld Dom.

Saaledes lyder Kvadet. Det gør paa en moderne Smag nærmest et løjerligt Indtryk. Ikke just fængslende Poesi eller fyldigt episk Stof. Dette udtales ogsaa af forskellige Kritikere, som jeg ovenfor har citeret.

Toppunktet af affejende Vurdering ydes af E. Jessen. Men hans Dom skyder i den Grad over Maalet, at vi maa sige, at den røber den fuldkomneste Miskendelse af oldgotonsk Digtningens Væsen. Trods al sin Tørhed og sit Præg af halvkvædet Vise er Vidsid netop en Mønstertype paa en viss Slags Urtidsdigtning. Som vi ovenfor har seet, rækker dets Rødder tilbage til den førkristelige Tidsalders Manningsstamtavle. Det kaster værdifulde Strejfflys over engelsk og tysk Helledigtning, og det er blevet et udtømmeligt Skatkammer for den norsk-islandske, dvs. for dens Skelet af Navneremser. Men først og fremmest danner Vidsid den faste Grundvold, uden hvilken vor Forstaaelse af den danske Kongerækkes Ophav kommer til at svæve aldeles i Luften. Hvor inderlig dets Tilknytning til Danmark er, fremgaar iøjnefaldende af et ganske simpelt, statistisk Forhold. Den indledende Fyrstekatalogs Regel er, at der kun nævnes een Fyrste selv ved de fornemste Stormagter, og der tilstaas ham normalt kun en Halvlinje uden skildrende Fremstilling. Men Danerne, og de alene, danner en Undtagelse fra Tal-Indskrænkningen: hos dem nævnes hele fire Fyrster, — Sigehere, Alewih, Hrodgar, Hrodwulf; alle faar de skildrende Omtale, og det mindste, der ofres paa dem, er en hel Linje. Dertil maa føjes, at endnu fire af Listens Fyrster sekundært er indgaaede i den danske Kongerække, nemlig Eormanric, Heoden, Offa og Ingeld; og alle disse undtagen Heoden hører til de Rangspersoner, der udmærkes ved skildrende Linjer. Sligt kan ikke være et slet og ret Indfald af det lunefulde Tilfælde. — Kort sagt, i Form som i Indhold har Vidsid spillet en Rolle for den gottonske Digtning, som Nutiden ikke aner.

Det skønnes ved første Øjekast, at Vidsid er en Sammenklumpning af oprindelig selvstændige Grunddele. Bortset fra indflettede episke Smaastrofer findes der tre tydelig adskilte Afsnit: I, en Katalog over europæiske Fyrster og Folk; II, en Rejseskildring fra Europa (og Asien?); III, en Katalog over gotiske dvs. gottonske Helte, saakaldte Hird-

mænd hos Goterkongen Ermanrik. Disse tre Afsnit er aabenbart selvstændige Digte, iøvrigt med samme Smag for den opramsende Fremstilling og stadig med Goterne som Nr. 2 eller 1 i den etniske Rangforordning. I røber sig som ældre end II, thi i I har Burgunderne og Langbarderne gamle Konger, som ikke kan tidfæstes, — en Gifica og Sceafa —, i II optræder i deres Sted Guþhere, Eadwine og Ælfwine, som kan tidfæstes. Men hverken II eller III tilføjer nogen Person, der er yngre end 6. Aarhundredes sidste Del.

Alt dette er nu flikket sammen til et episk-geografisk Kludetæppe, Remse ovenpaa Remse. Og Samleren er sikker paa at træffe sine Tilhøreres Smag og at høste Paaskønnelse i klingende Mønt; ja, han tør paastaa, at man aldrig har hørt sødere Sang end hans. Paa denne Vurdering maa vi ikke se som Nutidsmennesker, for hvem de fleste af Listernes Navne er tomme Bogstavlyd. Vi maa tænke os et Publikum, der levede og aandede i Folkevandringstidens Størværker og kendte hvert Heltenavn. At tænke sig Sangeren gæste de gæveste Helte i alle Verdenshjørner, at se dem bænkedede sammen i Ermanriks Hal, — det var for Datidens Fantasi et saa malende Billede, at Sangeren kunde lade sin Tilhører om Resten.

Men Sangerens Virksomhed var dog ikke udtømt med at sammenflikke en Bunke usammenhængende Lapper. Han tilføjede ogsaa noget af sit eget, og det noget ret epokegørende, nemlig Kvindemotivet.

Kvindemotivets Indførelse i Vidsid.

Et aktivt Kvindemotiv optræder i gottonsk Urhistorie højt regnet kollektivt: de menneskeslagtende Præstinder i Kimbrernes Lejr 105 f. Kr.; de kæmpende Kvinder i 101; de kæmpende Kvinder i Ambronernes Lejr og de ved Selvmord omkomne Kvinder i Teutonernes Lejr 102; de spaaende Kvinder i Sveberhøvdingen Ariovists Lejr 58 f. Kr.; i Myten genspejles slige Anonymer snarest af Svebernes Opnævnerske Sváfa og Nordmændenes Ligmanerske Vølven.

Med Navn indføres Helten Armins Hustru Thusnelda Aar 14 e. Kr., men kun rent passiv og uden Sagnminde. Passiv er ogsaa en vel historisk Figur fra 4. Aarh., Sunilda, hvem Ermanrik lod sønderlide af vilde Heste; hun er Model til Sagnets Svanhild. Ligesaa er det med to af Attilas historiske Hustruer, Kreka og Hildiko, der begge lever i Sagnet; kun synes Hildiko som Sagnfigur at have faaet tildigtet en aktiv Rolle.

Hvor Kvinder i 1. Aarh. e. Kr. en sjælden Gang indføres handlende eller med personlig Fremhævelse, er det næsten altid kloge Koner, og disse optræder altid anonymt, med deres Kaldsnavne: Veleda, Albruna, Ganna, Valuburg. En Veleda, dvs. Spaakvinde, var Bataveren Civilis' højre Haand under Opstanden mod Rom 69—70. Lignende næsten guddommelig Hæder nød en *Albruna (Albrinia), dvs. »Alferune«, ifølge Tacitus: Germania 8. En semnonisk Sibylle eller Valuburg virkede i en romersk Embedsmands Følge i Ægypten (Indskr.). En Ganna, dvs. Hex, blev næst efter Veledaen hædret mest af Tyskerne; hun rejste med Semnonerkongen Masyos til Rom ved Aar 89 og modtoges hæderfuldt af Kejser Domitian (Dion Kassios LXVII, 5). Semnonernes Hexe synes særlig foretagsomme.

Efter Hexene melder sig sidst i 4. Aarhundrede endelig en højbaaren Dame. En markmannisk Fyrstinde Fritigil lod sig omvende til Kristendommen og fik dernæst sin Husbond overtalt til at søge romersk Territorium og hylde Kejseren, c. 397 e. Kr. (Paulinus: Vita Ambrosii, c. 36).

Man vil sikkert indrømme, at bortset fra Veledaen er de nævnte Kvindemotiver alle af underordnet Rang.

Helt anderledes fra 5-6. Aarhundrede af: nu myldrer haandfaste Kvinder pludselig op. F. Ex. hos Paul Warnefrid: Langbarderprinsessen Rumetrud, der lader en erulisk Prins snigmyrde; og Gepideprinsessen Rosamunda, der hævner sin Faders Død paa Langbarderkongen Alvin; hos Prokop: en navnløs Anglerprinsesse, der som Skjoldmø fejder mod sin utro Fæstemand Radiger; hos Gregor af

Tours: Goterprinsessen Brunhild, hvis Strid med den franske Medbejlerske Fredegund bliver et bloddryppende Drama, Motiv for Nibelungsagnets Dronningestrud. Vi skønner da, at nu er det blot et Tidsspørgsmaal, naar Kvindemotiverne maa erobre Heltesagnet.

Men endnu holder Overleveringen igen. Vi kender fra senere Heltesagn, hvordan Sunilda følges med Ermanrik, Kreka og Hildiko med Attila, Hild med Hedin, Hildburg med Finn, Signe med Sigehere, þrydo med Offa, Wealhþeow med Hrodgar, Yrsa med Hrodwulf, Freawaru med Ingeld. Tager vi nu Vidsids Fyrstelite, genfinder vi alle de nævnte Fyrster; men ikke de ledsagende Kvinder. Sangeren Vidsid træffer heller ingen Kvinder hos Guþhere, Ælfwine og Kejseren. Og Listen over Ermanriks Hirdmænd er ligeledes kvindeløs. Denne konsekvent gennemførte Kvindesky er et af de mest slaaende Udtryk for Vidsidgrundlagets historiske Karakter.

Her er det nu, at Vidsidsamleren bryder nye Baner. Han indfører Kvindemotivet, og det ikke ængstelig og famlende, i en Afkrog hist og her, men tvertimod med en næsten udfordrende Fanfare, idet han lader Dronning Ealhilds Navn indlede Samlingen og atter bruger det til at kitte Afsnit II og III sammen. Hun nævnes som Digterens Ledsagerske og forherliges i overstrømmende Toner som hans Mæcen. Hendes Rolle som Udtryk for et nyt Grundsæt kunde da vanskelig være kraftigere understreget.

Hvem er nu denne Ealhild, der i Vidsid overstraalet alle hidtil kendte gottonske Heltinder?

Hendes Navn kendes ikke fra Historien; men hvad der fortælles om hendes Frænder og øvrige Forhold, seer iøvrigt til Dels historisk nok ud. Hun kaldes i v. 98 en Datter af Eadwine, dvs. Langbarkerkongen Audvin, som døde c. 566. Ifølge v. 70-74 er hun Søster til Ælfwine, dvs. Albin, som erobrede Italien 568. Da hans Datter hed Alsvinda, sees det, at her foreligger et Ættestavrim paa A, hvortil Ealhild — langb. *Alhildi passer fortræffelig. Denne Omstændighed taler for historisk Oprindelse. I v. 98 og 102

kaldes Ealhild Dronning, og v. 4 og 96-98 sætter hende i Forbindelse med Myrgingfolket, der ifølge v. 42 er Nabo til Angel; med andre Ord hører hun hjemme i Brændpunktet af Digterens Synskreds, hvad der paa Forhaand gør historisk Troværdighed sandsynlig. Side om Side med Ealhild nævnes i v. 97 Myrgingkongen Eadgils, og de allerfleste Udgivere og Kritikere er med Rette enige om, at hun maa tænkes som hans Hustru, selvom Vidsid nøjes med at forudsætte Tingen kendt for alle og enhver. Chambers' Tvivl i hans »Widsith« S. 21 maa jeg afvise. Sangeren er i Følge v. 98 Undersaat af Eadgils og staar samtidig i nært personligt Forhold til Ealhild, der strax erstatter den Ring, han som tro Undersaat har givet Eadgils i Eje; disse Personforhold vilde blive meningsløse, hvis Ealhild og Eadgils ikke netop var Ægtefolk. Og naar en Langbarderprinsesse fra Pannonien fremtoner i Nordtyskland som Dronning, kan det kun forstaas gennem Giftermaal; det er ogsaa i andre Tilfælde tydeligt, at Langbarkerkongerne netop har lagt Vægt paa at gifte deres Døtre bort i diplomatisk Øjemed. — Vidsid kvæder Ealhilds Pris i høje Toner og kalder hende en »trofast eller venlig Fredsvæverske«. Dette vil Chambers S. 189 have opfattet som en farveløs Frase. Men jeg troer, han har Uret: naar den »milde Fredsvæverske« rejser til den »vrede Troskabsbryder« Ermanrik, er det en tilsigtet Karakter modsætning, og der skal vel tillige udtrykkes, at hun rejste i en diplomatisk Mission. Den Slags diplomatiske Rejseforetagender af en indflydelsesrig Kvinde indeholdt intetsomhelst usandsynligt; jfr. ovenfor om Ganna og Fritigil.

Vi maa strax tilføje: Tanken er alligevel tydelig uhistorisk. Thi Ermanrik, som var den eneste Goterkonge af dette Navn, døde c. 375, og Ealhild fremstilles som levende 200 Aar senere.

Imidlertid levede der netop paa Ealhilds Tid en kentisk-jysk Konge Ermanrik, Fader til Ethelbert, i hvis Tid den romerske Mission kom til England. Navnet viser uimod-

sigeligt, at en Menneskealder tidligere er gotiske Sagn naaet til England og har vundet saadan Yndest, at de har faaet Kenterkongen til at opkalde sin Søn efter den navnkundigste gotiske Sagnkonge fra det ældste Tidsrum. Hvis nu Ealhild virkelig har gæstet Goterkongens Navne i Kent, hvad der ingenlunde er utænkeligt, er der i og for sig intet mærkeligt i, at en noget senere Digtning skød den opkaldte Person ud og istedenfor indsatte den langt navnkundigere Goterhelt, hvis Navn han havde laant. Ved denne Tydning vilde vi faa den naturligste Løsning paa en Gaade, der hidtil har voldt Forskningen Hovedbrud. Der siges i v. 8, at Ealhild kom til Ermanrik »eastan of Ongle«, »østenfra fra Angel«, hvilket, bogstavelig opfattet, maatte indebære, at hun havde foretaget en Jordomsejling for over Amerika og Asien endelig at naa til Goterkongens Rigssæde i Preussen eller Rusland. Nu derimod bortfalder enhver Vanskelighed, naar vi tænker os, at Ealhild rejste fra Angels Nabolag vestpaa til Kong Ermanrik i Kent.

Dette er, hvad vi kan faa ud af Vidsid om Dronning Ealhilds Personalforhold og Foretagender. Unægtelig giver Digtet os kun en halvkvædet Vise. Og netop dette Halvkvædet i Forbindelse med Ealhilds mærkelig fremragende Stilling i Digtet maatte være som skabt til at danne Udgangspunkt for allehaande fantastiske Videredannelser. Hvem var hun? Hvad havde hun at gøre med Samlingens 70 Mænd? Hvad vilde hun hos den »vrede Troskabsbryder«? Alt det var Spørgsmaal, der nødvendig maatte melde sig og kræve Svar, og der var en vid Mark aaben for Gissninger om mytiske Motiver, episke Forviklinger og kvindeligt Rænkespil.

De mytiske Motiver laa i Svøb indenfor selve Vidsids Ramme. Samlingens gennemført historiske Præg havde endnu holdt dem nede; men de ventede kun paa at bryde igennem. Vi har ovenfor seet, at Samlingen undtagelsesvis modtager Tilskud fra enkelte mytiske Sagn som Hjadningkresen. Det er kun Mandspersonerne Høgne og Hedin; men

bag dem skimter vi i Synskredsen den navnkundige Valkyrje Hild, Høgenes Datter og Hedins Brud, Heltinden i det evigvarende Hjaðningavíg. Hendes Navn indgaar som sidste Led i Vidsidkvindens Navn, Ealh-hild, medens første Led vil sige »Helligdom«; det var da en simpel Selvfølge, at de to maatte tiltrække hinanden, saa at Ealhhild fik mytisk Præg. Længere nede i Rækken træffer vi den historisk-episke Anglerkonge Offa, og som Hedin bag sig har Hild, saaledes har Offa bag sig den grumme, mandfolkeødelæggende Prydo. Hvad enten denne Kvinde var oprindelig menneskelig eller mytisk, saa er det klart, at hun i Digtningens Udvikling maatte voxte i mytisk Retning, og ogsaa hun kunde da bidrage til den oprindelig menneskelige Ealhhilds Mytisering.

Saa vidt fører Spirene os paa engelsk Grund. Men det er først i Norden, at Ealhhild egentlig spalter sig som en Kviksølvdraabe. Det myldrer med Afspejlinger i Lydformer med let gennemskuelige Ændringer.

1. oldn. Alfhildr (Hervararsaga), latiniseret Alvilda (Saxe), istf. *Alhildr.
2. dansk Ulvild (Runekongetal), latiniseret Ulvilda (Saxe), < oldn. *Qlvildr < *Aluhildiz. (alu menes i Runeindskrifter at være et magisk Ord, der altsaa let kunde afløse alh, »Helligdom«). Den danske Gengivelse har opfattet oldn. qlv som dansk ulv, fordi dette er den staaende danske Form for oldn. -olf.
3. dansk Alogh, Alath, Aloff (Runekongetal).
4. oldn. Alvig hin spaka (Snorra Edda), Almveig (Hyndluljóð).
5. oldn. Álof hin ríka (Snorre, Ynglingasaga).

At Alfild-Alvilda er = Ulvild, fremgaar klart af en Række Ligninger.

Alvilda g. m. Skjold (Saxe 24) = Uluilþ g. m. Lothar (Runekongetal); de to Kvinder staar ved Toppen af

den danske Kongerække, og der er blot Uenighed, om Husbonden er Faderen Lothar eller Sønnen Skjold.

Alvilda, Datter af Götar, g. m. Frode Fredegod (Saxe 220) = Ulvild, g. m. Frode Fredegod (Runekongetal).

Jfr. Alvilda, Datter af Göterkongen Syvard, g. m. Alf (Saxe 337). Ulvilda, Datter af Sveakongen Syvard, g. m. Frode (Saxe 320). Ulvilda, Søster til Frode (Saxe 57).

Identiteten mellem Alfhild og Ulvild fremgaar af den stereotype Forbindelse med Frode.

Alogh knytter Traaden videre til Eddaernes Alvig hin spaka (Skáldskaparmál c. 64), alias Almveig (Hyndluljóð str. 15). Istedentfor at være gift med Danekongen Frode knyttes hun for en Forandrings Skyld til Halfdan Gamle, som er en Afspejling af Skjoldungdynastiets navnkundige Grundlægger.

Alofþ slutter sig endelig til Snorres Álof hin ríka, hvorved Traaden føres tilbage til Vidsid, thi Álof af Saxland ved Siden af Adils staar tydelig = Ealhild af Myrtingland ved Siden af Eadgils; »Saxer« er en normal oldnordisk Modernisering for den ældre Overleverings Myrginger, der forsvandt ved Folkevandringens Slutning.

Saavidt Navneformerne. Den fulde Paavisning af Identiteten kan først fremgaa af Undersøgelsen af de ledsagende Personer. Denne Opgave vender vi os til i de følgende Afsnit. Af de dér paaviste Enkeltheder vil det skønnes, at Personen Alfhild-Ulvild-Alogh-Alvig-Almveig-Alofþ-Álof med usvigelig Sikkerhed lader sig udpege som Ledsagerske af Vidsidstof. Og atter og atter indtager hun Stillingen som Indledningsfigur, nøjagtig ligesom Vidsids Ealhild.

Skjoldsagnets Indførelse i Vidsidstammen.

Naar Skjoldungstamfaderen Skjold savnes i Vidsid, er det ikke noget blindt Træf. Vi saa ovenfor, at denne Text har overvejende historisk Præg trods enkelte mytiske Indflik saasom Hjadningheltene. Men i sin videre Væxt kunde

Stoffet ikke holde mytiske Figurer ude. Og til dem, der trænger ind, hører ogsaa Skjold. Et Tilløb spores allerede i Vidsids Langbarderførste Sceafo, thi han er jo aabenbart identisk med den mytiske Figur Sceafo, der i oldengelske Sagn sættes i Forbindelse med Skjold; jfr. Beovulf v. 4: Scyld Scefiing, dvs. Skjold, Søn af Sceafo.

Vi skal nu se, at denne Sceafo bliver Udgangspunkt for en Mytisering af Vidsidstoffet, idet et Udpluk af dets Personer indgaar som Topstamfædre i en Række engelske Kongestamtavler. Et af de vigtigste Exempler er den vestsaxiske Kongestamtavle, der overleveres i Cott. Vesp. B. 6, C. C. C. C. 183, Textus Roffensis, Sax. Krønike ad an. 855, og hos Nennius § 31; i nedenstaaende Uddrag sættes en Variant fra Nennius i Parentes. Parallelen bliver, som følger.

Vidsid.	Vestsaxisk Kongestamtavle.
Hwala 14	Sceafo Hwala Heremod Scealdwea
Brondingum 25	
Ytum 26	Geat
Gefwulf 26	Godwulf (Folcwald)
Fin Folcwalding 27	Fin
Fresna cynne (weold) 27	Frithuwald
Sceafo 32.	Brond.

Det er overflødig at paapege Identiteten nærmere i alle Enkeltheder. Frithuwald gaar sagtens tilbage til et *Fresum weold; vi skal nedenfor se, at Saxos Vitolf i Helsingia tilsvarende gaar tilbage til Vidsids Witta weold . . Hælsingum.

Flytningen af Sceafo fra Vidsid v. 32 til Stamtavlens Top er en nødvendig Følge af denne Figurs fremskudte Stilling i oldengelske Ophavsmyter. Under ham fastholdes den gamle mandlige Topfigur fra Vidsid, Hwala, der blot reduceres fra Nr. 1 til Nr. 2. Lidt længere nede følger saa de nye, indskudte Led; Heremod, den fra Beovulf velkendte

mytiske Forgænger for Skjoldungerne, og endvidere Scealdwea, der svarer til Skjold. Den saaledes fremkomne Text giver os et vigtigt Indblik i Stofudviklingens Faser. Vi har ovenfor iagttaget følgende: 1. Mannungstamtavlen udvides til Vidsids Rejseskildring ved Indføjelse af nye Led saasom Hunnerne; 2. Det herved fremkomne Udvalg af Stormagter gaar over i Vidsids Fyrstelite; 3. Rejseskildringen og Fyrstelisten sammenkædes i Vidsidsamlingen. Til dette kommer nu som Nr. 4: Fyrstelisten omstøbes til en Fyrstestamtavle med Tilføjelse af nye Led, deriblandt mytiske som Stamfaderen Skjold. Hermed er vi naaet til det Punkt, hvor Udviklingen føres videre i dansk Overlevering.

Hovedrækkefølgen hos Saxe.

De sagnhistoriske Bøger i Saxes Danesaga er, som Axel Olrik har paavist, sammenflettede af to Hovedelementer: en ægte dansk Overlevering og en norsk Omdigtning af oprindelig dansk Stof. Men, hvordan det end forholder sig med disse Kilders danske eller norske Præg, saa viser Rækkefølgen, at de er enige om at røbe Afhængighed af en ældre Fælleskilde, nemlig Navneremsen Vidsid.

Nedenfor gives en Oversigt over de vigtigste Vidsid-reflexer; mange særlige Træk maa dog gemmes til Enkeltgennemgangen.

Vidsid.	Saxe ed. Müller.
Ealhild 5, Ongel 8. (Goterkonge) Eorm. ..., wráp (= »gram«) 8, 9.	Angul 1, Alvilda (g. m. Skjold) 24. (Gram 26, Guth-orm 34).
Ætla, Eorman-ric Gotum 18.	Attal ¹ , Alemannia satrapa Scat 24.
Becca, Gifica 19, Finnum 20.	Bess 26, Grip 29, Finner 33.
Hagena, Heoden, Glommum 21, Hælsingum 22.	Hading 34, Glumer 46, Helsingia 48.
(jfr. Hagene som Fader til Hilde, Heteles Brud i Kudrunkvadet).	Haquin (Fader til -(h)ilda, Hadings Brud)..

¹ Attal nævnes af Saxe lidt før Alvilda, men da han hører sammen med Scat, hvis Optræden fremkaldes af Alvilda, er hans Plads i Rækken aabenbart senere.

Vidsid.	Saxe ed. Müller.
Hundingum 23, Thyle Rondin- gum 24.	Thu-ning 52, Hunding 53.
Oswine Ytum 26.	Asmund 53, Jyden 55.
Sæferð Syegum 31. (jfr. Saxe v. S. af Syeger, 62).	Syfrid, Saxlands Hertug, 55.
Sweom 31.	Sveer 59.
Herefar . . 34, Offa 35, Hroþwulf, Hroþgar 45, Ingeld 48, Heaþo- beardna þrym 49.	Roe 80, Hothbrod 82, Rolvo 83, Ingell 86, Hiarthwar 86, Uffo 170, Ingell 283.
Hundingum 81, Ealhild 97.	Alvilda 335, Hunding 350.
Eormanric 88, Becca 115.	Jarmeric 408, Bieco 412 ¹ .

Kun en eneste af de fra Vidsid arvede eller laante Dane- konger løber helt løbsk fra sine Omgivelser i Remsen; det er Sigar = Sigehere. I Henhold til Vidsid skulde han følge strax efter Jyderne (Ytum), forud for Sæferð = Syfrid. Men Saxe putter ham hen i Bog VII, efter Ingell og før Jar- meric. Iøvrigt er den danske Kongerække en forbausende tro Kopi af Vidsids Rækkefølge. Hvordan skal nu dette forklares?

Skal vi tænke os en dansk Urkongerække i Lighed med Vidsid færdig foreliggende som samlet Kildegrundlag? Det lyder lidt svært at tro paa, og det maa overlades til Frem- tiden at yde de kildekritiske Synspunkter, hvorefter Mulig- heden maatte kunne formuleres. Men alligevel, — den eens Rækkefølge kommer vi ikke udenom. Noget har der fore- ligget, et dansk Sideskud af Vidsid, saa indgroet i nordisk Overlevering, at de af Saxe samlede Sagn helt af sig selv faldt paa Plads i Skemaet, ligesom ved magnetisk Til- trækning.

Sangere og Fortællere har altsaa tumlet og tumlet med

¹ Jeg tilføjer en Stump af Langfeðgatal, der paa visse Punkter ud- fylder Vidsidstoffet hos Saxe.

Vidsid.	Langfeðgatal.
Herefarena 34.	Havarr . . rami.
Offa 35.	Olafr (Søn af Varmundr vitri).
Hroþwulf, Hroþgar 45, Ingeld 48.	Ingialdr, Hroar, Rolfr.
Rædhere, Rondhere 123.	Raðbardr, Randvér.

det gamle Remsestof. De har hurtig glemt, at den ene Stump var en europæisk Hof- og Statskalender, den anden en Rejsebeskrivelse fra fjærne Lande, den tredje en Liste over Goterkongen Ermanriks Hirdmænd. De har uvilkaarlig knyttet det hele til Danmark, fordi Indledningen startede fra Angel alias Angul, og fordi første Afsnit vendte tilbage til Angel, rummede ikke mindre end fire navnkundige Danekonger, samt omtalte den danske Kongehal Heorot paa Sjælland, et Brændpunkt for Beovulf-Sagnkredsen. Saa har de paa Prokrustes' Vis endevendt og udhalet eller tilstudset det foreliggende Stof, indtil det altsammen lod sig presse ind i Danmark med nærmeste Nabolande. Paa den Maade gik det til, at Vidsids fire ægte Danekonger Sigehere, Alwih, Hrodgar og Hrodwulf forstærkedes eller overskyggedes af fire fremmede fra samme Liste, nemlig Goteren Ermanrik, Glommeren Heoden, Angleren Offa, og Hadubarden Ingeld, og disse slæbte atter deres Omgivelser med sig, f. Ex. Heoden sin Sanger Hjarne, Offa sine Forgængere Viglek og Vermund etc.

Imidlertid foregik denne Omstøbning dog ikke saa rent mekanisk, at Vidsids Rækkefølge var den eneste Rettesnor. Vi har allerede ovenfor seet, at den danske Gengivelse frembyder en væsentlig Afvigelse, idet Sigehere er pillet ud af Rækkens Midterstykke og puttet ind mellem Skjoldungerne og Ermanrik. Dette hænger vistnok sammen med det Forhold, at Overleveringen oprindelig har gjort en Væsensforskel paa to Afsnit i Kongerækken: Nr. 1 = det mytiske, og Nr. 2 = det historisk-episke.

Tager vi den udvidede Kongerækkes første Personer, vil vi finde, at de helt gennemgaaende har mytisk Præg: Dan og Skjold er Opnævnerne; Gram, som vel egentlig opstaar af Ermanriks »gramme« Sindelag, opfattes enten som »Gram«, dvs. en mytisk Abstraktion for Fyrsteværdigheden, eller ogsaa er han Opnævner for Gram Aa og Herredstingsted i Sønderjylland, saaledes som Rydaarbøgerne tyder ham; Hading svarer, som vi siden skal se, til Heoden,

en Figur fra Hjadning-Myten; Frode er = Frode Fredegod, en Forklædning for Guden Frey. Først derefter følger saa Kongerne af historisk Rod: Roe, Rolf, Uffe, Ingeld osv. Her har man da ogsaa anbragt Sigar = Sigehere fra Vidsid-remsens Midterstykke, og helt henne imod Sagntidens Slutning følger Jarmerik = Ermanrik. Man har altsaa ikke taget Hensyn til den Vidsidlinje, der stillede Ermanrik i Fyrstelists allerførste Linje, men man har holdt sig til det udførligere Stykke, som Vidsid helliger ham i sin tredje og sidste Afdeling; denne Plads passede for Goterkongen som historisk Person.

Naturligvis maa Skellet mellem en mytisk Top og en historisk Fortsættelse ikke opfattes som en absolut ubrødelig Lov. Det er kun et Tilløb, en underforstaaet Tendens, der oprindelig lader sig skimte. Naar man senere udpyntede Kongerækken med mytiske Figurer, blev de tit paa maa og faa stukne ind mellem de historiske. Saaledes følger hos Saxe Guderne Balder og Høder efter de menneskelige Skjoldunger, i Stykket umiddelbart forud for Vermund og Uffe; og Urjätten Sne er hæftet paa allersidst i Sagntiden, lige efter Goterkongen Ermanrik.

Imidlertid lader saadanne vildfarne Topfigurers rigtigere Plads sig stundum paavise i Stoffet udenfor Saxe. I Lejrekroniken finder vi saaledes Kong Sne sammen med Hundekongen Rakke puttet ind i Stykket om Skjoldungerne, altsaa paa Grænsen af Myte og Historie. I Visen »Dansk Kongetal« har vi følgende Række: Dan, Frode, Volmer hin Onde (historisk, men tillige = den vilde Jæger, Valfader Odin), Erik Klipping (historisk), Lusekongen = Sne, Hogen, Tykke Konne, Trivold i Bern; derefter markeres den historiske Tids Indledning med Harald Blaatand. Her optræder en eller to historiske Snyltegæster, men iøvrigt svarer Karakteren ganske til Saxes Række: Dan, Skjold, Gram, Hading, Frode.

Vort Hovedresultat bliver dette, der kommer til at staa som Fase Nr. 5 i Udviklingsperspektivet: Vidsidkvadet, hvis

Grundlag delvis rækker tilbage til den førkristelige Mannungstamtavle, har atter afgivet Grundlag for den danske Kongerække. Dets Indhold af ægte danske Konger øgedes med navnkundige fremmede, særlig med saadanne, som i det foreliggende Kvad hædredes med skildrende Linjer (Offa, Ingeld, Ermanrik). Den foreliggende Rækkefølge overtoges i Hovedsagen uændret, men der iagttoges den nye Sondring, at de mytiske Figurer samledes i Toppen, de historiske i Fortsættelsen. Saaledes maa vi da forestille os Tilblivelsen af det Konglomerat, der foreligger i Saxes Krønike. Herefter vender vi os til Undersøgelsen af de enkelte Led.

Sagnet om Alvilda og Skjold,

dvs. Kvindemotivet fra Vidsids oprindelige Top forenet med Fyrstestamfadermotivet fra den sekundære Vidsidstamme.

Skønt Saxe stiller Kong Dan i Toppen, er det klart af Overleveringen, at det paafølgende Skjoldsagn i Virkeligheden er ældre. Thi det er kun Skjold, der lader sig følge tilbage til Vidsidstammen og andre engelske Overleveringer saasom Beovulf.

Endnu fornemmere end Skjold er dog fra Vidsids Synspunkt Dronning Ealhild = Alvilda, thi det er ikke ham, men hende, der findes i den oprindelige Vidsidtext, og ovenikøbet staar hun som Topfigur, mere fremhævet end nogen Mandsperson i hele Samlingen.

Først den yngre Vidsidtext, i de engelske Kongestamtavler, indfører Skjold sammen med hans Fader Sceaf. Den sidstnævnte faar til Gengæld samme fremskudte Plads som Ealhild; det fortælles saaledes om ham i den saxiske Krønike, at han var Noas Søn, født i Noas Ark.

De to Personer, Ealhild og Skjold, Søn af Sceaf, bliver de Hovedpunkter, som Sagnudviklingen faar at gaa ud fra. Og vi kan tage det som en given Ting, at den maa føres til at sætte dem i Forhold til hinanden. Men denne Fase af Udviklingen kender vi til Dato ikke fra engelsk Grund,

hvorimod den foreligger fuldt færdig i Saxes Sagn om Alvilda og Skjold.

Vi tager først Navneformerne i Øjesyn.

Ligningerne Alvilda = Ealhild og Attal = Ætla er indlysende; i Runekongetallet er Uluilþ = Alvilda overført til Skjolds Fader Lothar.

Ved den følgende Ligning maa vi temmelig sikkert regne med Navneomtydning. I norsk »Hist. Tidsskrift« (1925) 359 har jeg tænkt mig, at »satrapa Scat« = »Jarl sCat« dækker over Eor(manric) Gotum. Senere er jeg imidlertid kommen til at studse over Saxes Brug af Udtrykkene Alemannia, Alemanner, som kun forekommer paa dette ene Sted (medens de derimod bruges oftere af Svend Aggesøn). Det slog mig da som en nærliggende Mulighed, at »Alemanniæ satrapa« kan tilbageoversættes til *Almanrik, og det følger da af sig selv, at *Almanric sCat vilde være en Radbrækning af Eormanric Gotum. At man kunde misforstaa det i Norden ukendte Navn Ermanrik og opløse det i to Dele, Alman og Rik, er ikke noget uhørt; Rydaarbøgerne skriver tilsvarende Yarmarus Rek, og i danske Kongerækker kan vi finde Afkortningen Jarmund. Omtydningen af Kongenavnet til en Kongetitel »Allemanners Regent« er ikke utænkelig, da den Slags Titler faktisk var i Brug hos Østgottonerne; f. Ex. blev Vandalerkongen kaldt Vandala-rix. I en Gengivelse af Vidsids Fyrstelite indfører Snorre ogsaa en tilsvarende Form for Goterkongen Ermanrik: Gautrekr (se S. 75, Snorres Søkongeliste). Med samme Navn optræder i Ynglingasaga en Opnævner for Gøterne.

Saa meget om Navneformerne. Der kan være Tvivl om forskellige Enkeltheder, men at Alvilda og Attal svarer til Ealhild og Ætla, er ialfald indlysende.

Vi kommer nu til Spørgsmaalet om de episke Motiver.

Ealhilds Rejse til Goterkongen Ermanrik er sporløst forsvunden. Hun havde fra første Færd ingenting at gøre med Attila, og hvad hun eventuelt havde at gøre med Jyde-

kongen Ermanrik i Kent, havde man glemte. Men noget maatte hun jo have haft at gøre med disse Personer, siden hun nævntes sammen med dem. Hvad da? Her kunde der vanskelig tænkes en mere nærliggende Forklaring, end at Alvilda var en ædel Kongedatter, til hvem Attal og den anden Kæmpe bejlede for hendes store Fagerheds Skyld. Hos Saxe nævnes Bejlermotivet kun ved Scat, men da de to hører sammen som Navnepar højere oppe paa Side 24, kan der næppe være Tvivl om, at Motivet gælder for begge.

Saa vidt naar vi med Stoffet fra den oprindelige Vidsidstamme. Men nu er det, at den udvidede Vidsid indfører den danske Kongestamfader Skjold. Hvad skal man da gøre med ham? Selvfølgelig maa ogsaa han faa noget at gøre med den gamle Topfigur Alvilda, og desuden med de to følgende mandlige, Attal og Scat. Men hvad? Her kunde Svaret ikke være tvivlsomt. Naar først *Attal og Scat var bleven gjort til Alvildas Bejlere, og Dankongestamfaderen Skjold viste sig ved Siden af dem, maatte han selvfølgelig blive deres Medbejler, slaa dem af Marken og hjemføre den omstridte Mø. Saxe siger da ogsaa udtrykkelig, at Skjold »blev æsket til Holmgang af sin Medbejler Scat; Kampen stod i den tyske og danske Hærs Paasyn, og dér vog Skjold Scat og gjorde ved Høvdingens Drab hele det tyske Folk skatskyldigt under sig«.

Saaledes forklares Alvilda-Sagnets Opkomst ganske simpelt, udfra de episke Loves primitive Mekanik. Som det foreligger, er det tyndt og magert, og det er næppe Saxes Skyld. Der har fra første Færd næppe været Fugls Føde paa det af episk Indhold. Det var skabt af Ealhilds tilfældige Sammenstød med de to første Navne i Fyrsteremsen, og af deres yderligere Sammenstød med Skjold, en Legemliggørelse af Skjoldungslægten. Af sligt kunde der ikke fødes noget synderlig interessant Motiv.

Episoden synes afsluttet med de to Bejlerkampe. Det er saa at sige en episk Selvfølge: der er ingen, der kan tage Alvilda fra en Helt som Skjold. Højt regnet kunde

hun overleve ham og siden arves af andre Helte, men derpaa tyder intet hos Saxe.

Om Ealhhilds Afspejlinger udenfor Saxes første Bog er at sige, at saasnart de optræder med Navneformen Alfhild-Alvilda, ligner de Skjolds Brud deri, at Karakterskildringen er velvillig, medens derimod Afspejlingerne Ulvilda og Álof viser en Udvikling i uheldig Retning. Dette Forhold kan tyde paa et visst indre Slægtskab i Alvilda-Gruppen. Exemplerne er: Alvilda, en kæk Skjoldmø og Vikingemø, Gøterkongen Sywards Datter, som vindes af den danske Prins Alf, maaske = Vidsids Alewih, Saxe 337; Alvilda, Norgeskongen Gøtars Datter, som vindes af Frode Fredegod, smst. 222; Alfhild i Alfheimar, den gøtiske Konge Alfs Datter, som bortføres af Starkad, Hervararsaga c. 1., = Alfhild i Alfheimar, den gøtiske Konge Alfarins Datter, gift med Kong Guðrøðr hinn mikilláti, Ynglinga Saga c. 53 (Unger). For de forskellige Alfhild-Alvildaers Enhed taler bl. a. den Omstændighed, at de saa faststaaende sættes i Forbindelse med Gøterkongen eller Kong Gøtar.

Sagnene om Gram og Guthorm.

Den udpræget norskfarvede Gramsaga, der følger paa Saxes Fortælling om Alvilda og Skjold, rummer kun faa tydelige Vidsidreflexer. Men for Fuldstændigheds Skyld maa vi fremdrage alle tænkelige Muligheder.

Gram tydes sædvanlig som oldn. gramr, »Fyrste«. En saadan bleg Abstraktion giver intet episk Holdepunkt. Rydaarbogen foretrækker at tyde ham som Opnævner for Gram Aa og Herredstingsted. Men det maa være tilladt at fremsætte en tredje Mulighed. Vi har følgende Parallel:

Vidsid.	Saxe.
Ealhhild gæster Goternes Konge 5—9.	Alvilda, Grams Moder, Guthorms Bedstemoder.
vráþ (= vred) 9. Eorm.. Gotum 18.	Gram (= vred) 26, Guth-orm 34.

At Sagaen har haft Alvilda i Forbindelse med Guthorm, kan vi vel skimte gennem en anden af Saxes norske Sagger, den om Hading og Frode, hvor der optræder en Ulvilda gift med Guthorm, Saxe 57.

At nu Vidsids »wráp . . Eorm . . Gotum« gennem Omstillingen »Gotum Eorm(anric)« kunde blive radbrækket til »Gram, Guth-orm«, det fremsætter jeg kun som en Mulighed. Sikkert er det blot, at med saadanne Radbræknings af det mekanisk forplantede Listestof maa man regne; ellers er man blind for en væsentlig Mulighed til at forstaa Sagnudviklingen.

Til Vidsids Becca 19, Gifica 19, Finnekonge 20, svarer i Gramsagaen videre: Bess 26, Grip 29, Finnekonge 33.

Navneformerne Bess og Grip er helt radbrækkede, og i Personskildringen er der intet, der lader os genkende de oprindelige Modeller. Højt regnet kan vi sige, at Becca og Bess begge turde tilhøre Sydøsteuropa og stamme fra gotiske Sagn. Becca, = Saxes Bicco i Livland 412, er sikkert en Sarmaterkonge Beuca, der kendes fra Jordanes som Østgoternes Modstander; og Bess turde gaa tilbage til den trakiske Stamme Besserne, som var Naboer til Møsogoterne.

Medens saaledes de episke Identitets-Kriterier er svage, ligger den afgørende Omstændighed i det Forhold, at baade Becca-Gifica og Bess-Grip staar umiddelbart foran Finnefolket. I Vidsid danner Finnekongen Slutningen paa Afsnittet med de udenlandske Stormagter, og hos Saxe hører han tilsvarende til Gramsagaens Slutningsstof. I Ordningen gør altsaa den gamle faste Grundramme sig stadig gældende og viser os Vidsid som Urkilde.

Sagnet om Hading og -Hilda.

Hadings Saga, der ligesom Grams Saga hører til Saxes norske Afsnit, lader os atter skelne en tydeligere Islæt af Vidsidreflexer. Vi føres her ind paa den navnkundige Hjadningmyte, hvad først Albert Jensen har paavist.

Figuren Hild er et mytisk Kvindemotiv, der sikkert er adskillig ældre end Vidsidsamlingen. Det har blot ikke faaet Lov til at komme til Orde i den, fordi Fyrstelstens Forfatter konsekvent udelukkede Kvindemotiver. Til Gengæld viser det sig nu i Hadingsagaen og gør sig i den foreliggende Sagnkilde saa stærkt gældende, at den oprindelige Hildskikkelse déri slet ikke sammenblandes med Ealhild.

Mytens Hovedindhold kan sammenfattes, som følger. Hagen, Holmrygernes Fyrste, har en Datter Hild, som bortføres af Heoden, Glommernes Fyrste, en Ven af Sangeren Heorrenda. Den vrede Fader forfølger de flygtende, indhenter dem og angriber Heoden, falder i Slaget, men fælder vel ogsaa sin Modstander. Om Natten genopvækker Hild de faldne Kæmper ved Galdresange; de fornyer Kampen, og saaledes fortsættes den ustandselig. I Norden kaldes denne evige Spøgelsekamp for Hjaðningavíg, dvs. »Heoden-mændenes Kamp«. Sagnets mytiske Præg er iøjnefaldende. Det afspejler sig ogsaa deri, at Hovedpersonernes Navne stavrimmer paa H. Udenfor Stavrim deltager dog i den tyske Sagnform Kudrun forskellige fremtrædende Personer. Saaledes har Hetele (= Heoden) Vennerne Fruote von Tenemarken og Wate. Fruote er = vor Frode Fredegod, en Forklædning for Guden Frey. Wate er = Vidsids Wada, Fyrste over Hælsingerne; det er ham, der er Hagenes Hovedmodstander i Kampen, og deres forbitrede Dyst udmales med livlige Farver.

Skuepladsen for Myten har sikkert oprindelig været ved Østersøen, hvor paaviselig Hagenas Folk har deres Sæde: Holmrygerne boer i Pommern. Til disse Egne henlægger Saxe ogsaa Kampen mellem Høgin og Hithin, som foregaar ved Hithinsø, den nuværende Ø Hiddensee ved Rygen, 242. Det tyske Digt Kudrun flytter den imidlertid til Øen Wulpenwerder ved Scheldemundingen, og her findes just et Sund Hedinsee, se Frings i »Zeitschr. f. deutsches Altertum« (1925) 192. Hovedheltene Hagen, Heoden og Wada har Vidsid optaget i sin Fyrsteremse. De følger lige efter

det førnævnte Afsnit med Ætla, Eormanric, Becca, Gifica og Finnerne. Den danske Kongerækkes Ophavsmænd har selvsagt maattet ty til samme Stof. Herfra hentes den første virkelig navnkundige Danekonge efter Skjold, nemlig Hading. Formen Hading er noget radbrækket, men det siger intet. Samme Snylte-G som her finder vi hos Runekongetallets Hiping, gift med Hilda. Mest umiskendelig røbes Hading-Hedin dog af sine Ledtogsfæller og sin Skueplads: Skatmesteren Glumer 46 = Heodens Folk Glommerne; Tilflugtsstedet Helsingia 48 = Hælsingerne, Vennen Wadas Folk; endelig Sønnen Frode 61 = Heteles Ven Fruote von Tenemarken i Kudrun. Dertil kommer saa Hadings Modstander Haquin 50 = Hagenas, Hagene, og dennes Datter -(h)ilda(Regnilda) = Hagenes Datter Hilde.

Om Hading fortæller nu Saxens norske Kilder en æventyrlig Vikingesaga, der ifølge Axel Olrik genspejler den danske Viking Hastings Foretagender i Vesterlandene; den har ingen Tilknytning til den oprindelige Sagnkærne.

Tilknytning har derimod følgende Enkeltheder.

Efter et Hærtog opdager Hading, at der har været Tyve i hans Skatkammer, og han lader saa sin Skatmester Glumer hænge. Dette er en norsk Tildigting udfra Navnet paa Heodens Folk, Glommerne, som man ikke vidste at stille noget op med. Men Navnet staar ialfald fast.

»Siden spurgte Hading, at Nidrernes (?) Konge Haquins Datter Regnilda var lovet bort til en Jætte; han harmedes derover, . . . drog til Norge og fældede Møens Bejler . . . Svært medtagen var han af Saarene, men Møen lægede sin Velgørers Vunder uden at vide, hvem han var, og for at hun . . . kunde være istand til at kende ham igen, mærkede hun hans Ben ved at lægge en Guldring i et af hans Saar. Siden fik hun Lov af sin Fader til frit at vælge sin Ægtefælle, og hun mønstrede da de unge Mænd efterat have budt dem til Gilde, og følte dem omhyggeligt efter . . . Alle de andre vragede hun, men da hun kom til Hading, kendte hun ham paa den skjulte Ring og fæstede sig til ham. . . . Hading drog nu hjem med sin Brud til sit eget Land, og vel laa der Vikinger paa Lur for at opsnappe ham, men dem sejlede han fra og gjorde ved sin Il deres Anslag til intet.«

Saaledes lyder Fortællingen hos Saxe. Den er stærkt afbleget. Bortførelsen og Fjendskabet med Hildas Fader er forsvundne. Istedendfor den vrede, forfølgende Fader optræder nogle navnløse »Vikinger«. Men den virkningsløse Forfølgelse og Udmalingen af Hadings Forspring svarer endnu tydelig nok til Skildringen af Hagenes forgæves Anstrengelser, Kudrun str. 453: »dô kunde er niht gevolgen ûf dem wilden mer, diu schif, diu wâren dûrkel (hullede) und vil unbereite«.

En Skildring af Kampen mellem Hagen og Heoden har Saxe imidlertid efter en anden Kilde puttet ind paa et tidligere Sted.

»Da Hærene samme Nat mødtes til Strid, saa man ved Stjærnernes Skin to skaldede Gubber, saa grumme og lede at skue som næppe noget Menneske, og af disse to Utysker holdt den ene med Danerne, den anden med Sveerne. Hading blev slagen og flygtede til Helsingland.«

Dette stemmer nøje med Skildringen af Kampen mellem de to Gubber Hagene og Wate i Kudrun, str. 512 ff., og Flugten til Helsingland genspejler Wates Folk, Hælsingerne, Vidsid 22.

Efter Hadings Giftermaal med Haquins Datter bliver Vidsidreflexerne foreløbig atter magre. En Mand ved Navn Thuning lod sig lokke til at ville stræbe Hading efter Livet (Saxe 52), og han fik en Hoben tryllekyndige Bjarmer i Ledtog med sig, naturligvis forgæves, da Hading faar Hjælp af en Gubbe = Odin. Denne Thuning kan let være en Radbrækning af Vidsids: Thyle Roundingum, i dansk Form *Thul Randingum. Thul var jo Navnet paa en »Digter« eller »Præst«, og kunde derfor tolkes som en »troldkyndig Person«.

Siden erobrer Hading Sverige (Saxe 53) og giver det til den faldne Konges Broder, Hunding, som svarer til Vidsids Hundinger forud for Ordene: Thyle Roundingum.

Denne Rigsoverdragelse skete, for at Herredømmet kunde blive i Asmunds Æt, siger Saxe. Asmund svarer her efter

Pladsen til Vidsids Oswine, der følger lige efter Hundinger og Rondinger. Der fortsættes:

»Paa den Tid var der en Jyde af lav Byrd ved Navn Toste, hvis vilde Færd rygtedes vide: han plagede Almuen med alskens Ondskab, . . . havde saa ilde et Rygte, at han fik Øgenavnet »hin arge«. Ogsaa Saxland hjemsøgte han. Saxlands Hertug Syfrid bad om Fred, og Toste var ogsaa villig til at opfylde hans Bøn, hvis han blot vilde love at stride mod Hading sammen med ham. Syfrid var ræd for at samtykke, men Toste tvang ham ved haarde Trusler.«

Derefter følger en ret interesseløs Udmaling af Kampen, som længe har skiftende Udfald, men ender med, at Hading sejrer og Toste fældes.

Hvad der ligger til Grund for dette Sagn, lader sig næppe opdage. Men efter Pladsen svarer det nøjagtig til Vidsids Yter = Jyder og til den følgende Fyrste Sæferð, Regent over Sycgerne. At Sycger og Saxer har været Tvillingfolk, kan vi skønne af Navneparret hos Vidsid v. 62. Sagaen slutter med, at Hading i Folkets Paasyn hænger sig selv, da han erfarer Sveakongen Hundings Død, 60. Dette svarer til Vidsids Omtale af Sveakongen efter Sæferð.

Af alle de Hading-Episoder, der gaar tilbage til Vidsidstof, er den om Haquin og -(h)ilda aabenbart den vigtigste. Kun ved den lader der sig skimte en extra Overlevering, nemlig Stykket om de to Gubbers Kamp. Midt ind i den har iøvrigt Saxe puttet et andet Sagn om Hading, nemlig Fortællingen om hans og den unavngivne Kvindes Vandring til Dødsriget, hvor han bliver Vidne til de genopstandne Krigeres Kamp. At dette er en Variant af det evige Hjadningavíg, følger af sig selv; i Goðrúnarkviða str. 22 B. bærer Dødsriget jo Navnet »land Haddingja«.

Sagnet om Ulvilda og Frode.¹⁾

Hjadningsagnet i Hadings Saga kendemærkes som sagt negativt derved, at Vidsids kvindelige Topfigur Ealhild

ikke har formaaet at gøre sig gældende; den mytiske Indehaver af Sagnets Kvinderolle, Hild, var saa mægtig og modstandskraftig, at hun ikke lod sig fortrænge.

Nok har Hading en Datter ved Navn Ulvilda = Ealhild, men hun hører sikkert ikke til den egentlige Hading-saga: hun turde være en Snyltegæst fra den følgende norske Kilde, Frodesagaen, thi her er hun den røde Traad fra først til sidst.

Navnet Ealhild, »Helligdoms-hild«, turde have haft Biformen *Ealuhild, omformet i Tilknytning til et magisk Ord alu, der findes i Runeformler. Det maatte blive oldn. *Qlvildr, hvad et dansk Øre let kunde opfatte som Ulvild; norske Navne paa -olfr gengives jo i Dansk faststaaende ved -ulv.

Vi har ovenfor seet, at Topfiguren Ealhild i Skjold-sagaen tænktes hjemført af Skjold efter hans Tvekamp med Attal og Scat. Her er Sagen hurtig ordnet, og den fagre Prinsesse kommer ikke oftere paa Brædderne.

Men det kunde ogsaa tænkes saaledes, at Topfiguren Ealhild, fordi hun gaar igen i Vidsids Slutning, efterhaanden kom i Kast med et repræsentativt Udvalg af den samlede Remsetexts Fyrster. Og det er netop dette, der kommer til Udtryk i Sagnet om Ulvilda og Frode. Vi maa blot forud indskyde, at mens den oprindelige Vidsidremse udelod Frode, — hvad der endnu har et Sidestykke i den ovenfor gengivne Hadingsaga, — saa maa der have existeret en Bi-Redaktion, der optog ham paa Listen.

Overensstemmelsen med Vidsid maa først vises ved en Oversigt over Navne og Tildragelser i deres Rækkefølge.

Vidsid.	Saxe.
Ealhild 5, gæster den troløse Eorm. . Gotum 18. Heoden 21. (jfr. Hetele, Ven af Fruote von Tenemarken, Kudrundigtet). Witta 22. . . Offa 35.	Ulvilda, gift med den troløse Guth-orm, og Datter af Hading 57, Faderen til Frode 61. Ulvilda 2. Gang g. m. Ubbo 72. Vittho 74.

Vidsid.	Saxe.
Vidsid gæster Skotter 79	Ulvilda 3. Gang g. m. Scot, Skottekongen (73) 78.
og andre brittiske Folk 79.	Frode mødes med Scot i Brit- tannien 78.
Vidsid gæster Hundinger 81.	Frode som Gæst hos Scate ud- æskes af Hunding 79.
Ealhhild skænker Vidsid efter hans Hjemkomst en kostbar Guldring 97.	Ulvilda skænker Frode efter hans Hjemkomst en Usaarbarhedssærk 79.

Medens Ealhhild i Alvilda-Sagnet er afbleget til en farveløs Figur, har hun i Ulvilda-Sagnet fastholdt sit karakterfulde Præg, ja, har snarest vundet i Ejendommelighed. Blot er Karaktertegningen bleven noget udvisket og forvirret i Saxes Referat, medens den sikkert har været adskilligt skarpere i den norske Originalsaga. Vi iagttager en tydelig Udvikling af Personligheden. Vel at mærke: af den ædle, højtpriste Dronning Ealhhild er der saa godt som intet tilbage; hendes Sindelag er blevet krænget over i en ganske anden Retning, ved at Digtningen fulgte et svagt, tvetydigt Vink, som gaves i den oprindelige Text.

Der fortælles i Vidsid, v. 5-9, at Ealhhild, »den trofaste Fredsvæverske«, drog ud for at gæste Ermanrik, Goterkongen, den »vrede Troskabsbryder«. Her er nu »Fredsvæversken« i Ulvilda-Sagnet spurlost forsvunden. Sagnoverleveringen har bidt sig fast i det andet Punkt, at Ealhhild rejste til den »vrede Troskabsbryder«. Hvad vilde hun dér? Hun vilde vel spinde Rænker sammen med ham mod et eller andet uskyldigt Offer. Mod hvem? Det maatte sikkert være mod den næste fremragende Person i Remsen, altsaa Heoden, alias Danekongen Hading.

Altsaa, Ealhhild blev til den rænkefulde Prinsesse Ulvilda; hendes Gæsteven, Goteren Eorm(anric), den »vrede Troskabsbryder«, blev til hendes troløse, oprørske Husband, Guth-orm (jfr. Alfild g. m. Gudrød, Yngl. Sag. c. 33); og Heoden blev til det sagesløse Offer, hendes egen Fader Hading. Dette var ganske lige ud ad Landevejen efter gængs

episk Udvikling. Mere paafaldende er det, at Guthorm gøres til en tarvelig Almuesmand, som Ulvilda skammer sig ved; det er unægtelig en svær Degradering for den navnkundige Goterkonge. Det maa imidlertid huskes, at Ermanrik var temmelig fremmed for dansk Overlevering; for de fleste Tilhørere var det blot et tomt Navn. Man forefandt Navnet i Fyrstelstens første Linje, — det var alt; saa digtede man selv videre efter eget Tykke. Og paa den Maade fik man da Intrigen færdig.

Hvordan Ulvilda haanede og ophidsede sin Husbond, gengives af Saxe meget ordrigt, efter hans Sigende nogenlunde i de samme Udtryk, som hun selv brugte.

»Med slige Ord trængte Ulvilda ind paa sin Mand, og han lod sig daare og lovede at hjælpe hende med at fremme Svigen. Men Hading var i Drømme bleven varet mod sin Svigersøns onde Anslag; og vel gav han Møde ved det Gilde, som hans Datter under Venskabs Dække gjorde for ham, men i Nærheden stillede han væbnede Mænd paa Vagt for i Nødsfald at kalde dem til Hjælp mod de onde Anslag. Mens han nu sad og holdt Maaltid, stod den Hirdsvend, der var udseet til at øve Udaaden, med Sværdet skjult under Kappen, og ventede tavs paa den rette Stund til at sætte sit Forsæt i Værk. Men Kongen fik Øje paa ham og gav med Luren de i Nærheden opstillede Hærmænd et Tegn; de ilede ham flux til Hjælp, og nu slog Fals sin egen Herre paa Hals.«

Guthorm maa vel tænkes at være falden paa sine Gærninger, men det fortæller Saxe ikke udtrykkelig. Han gaar uden lang Snak videre i Texten.

Her maa vi nu springe frem til S. 74, hvor der fortælles, at Frode kom i Kamp med en frisisk Viking ved Navn Vittho, som naturligvis blev overvunden. Dette seer ud til at være en lidt vildfarende Vidsidreflex, thi forud for Offa (v. 35) nævnes Witta som Fyrste over Svaberne (v. 22). Hans Stilling mellem Hagen, Heoden og Wada viser, at han maa have noget med Hjadningesagnkredsen at gøre, hvorhen jo ogsaa Frode hører ifølge Kudrunkvadet. Müllenhoff i »Sagen der Hzgt. Schleswig, Holstein u. Lauenburg«

Nr. 400, S. 242, gør opmærksom paa, at Vitte og Vatte i sønderjyske Sagn er Navnene paa to venskabelig forbundne Dværge.

Medens dette Optrin af Frodes Kampe seer ud til at være kommet noget ud af Plads, bliver Vidsid-Rækkefølgen atter overholdt med Nr. 2 af Ulvildas Ægteskaber. Den anden af Fyrstelstens Personer, der kan gøre Krav paa Prinsessen, er selvfølgelig Anglerkongen Offa, den eneste Fyrste, der i Vidsid I hædres med hele 10 skildrende Linjer. Til ham svarer Saxes Ubbe, S. 72. Men ligesom ved Guthorm er der ogsaa her sket en Degradering: den navnkundige Offa er bleven reduceret til en lavbaaren Mand, der kun hæver sig i Tillid til sin Hustrus høje Byrd. Her er atter Ulvilda paa Spil, siger Saxe. Ubbe, der hidtil havde styret som Frodes Jarl, tiltog sig Kongedømmet i hans Fravær. Men snart kom Frode hjem, fangede Ubbe og lod ham føre frem for sig. Imidlertid lod han Naade gaa for Ret; thi, siger Saxe, »han vilde hellere tilgive end straffe ham for hans onde Id, fordi han tyktes ham at have stræbt efter Riget mere efter sin Vivs Raad end af egen Vilje«. Altsaa nøjedes da Frode med at tage Ulvilda fra Ubbe og give hende en anden Husbond.

Ulvildas Husbond Nr. 3 bliver Scot, »efter hvem Skotterne har Navn«, S. 73. Det er muligt at her delvis foreligger en Reflex af Ymbrefyrsten Scaefthere, der i Fyrstelsten Vidsid I har Plads i Vers 32, altsaa kort forud for Offa. Men iøvrigt er Scot baade efter Plads og Navn en direkte Afspejling af Skottefolket, som omtales i Rejse-skildringen Vidsid II v. 79, altsaa paa den rigtige Plads efter Offa og før Episoden med Hunding = Vidsids Hundinger v. 81.

Sagnets Ledemotiv af Rænker og Frændesvig fortsættes. Frode brugte Tvang for at faa Ulvilda gift med Scot, fortælles der, men var ellers mild mod hende og fulgte hende paa Vej med kongelige Vogne.

»Trods Broderens Godhed allod hun dog ej det mindste fra sit gamle haardnakkede Had og plagede sin ny Ægtefælle med stadig at raade ham til at fælde Frode og tage Danernes Rige... Da hun kun fandt dove Øren hos sin Husbond, stræbte hun ham efter Livet istedenfor sin Broder og lejede nogle Mænd til at skære Halsen over paa ham i Søvn. Men Scot fik af en Tærne Nys herom, og den Nat, han havde hørt, Drabet skulde gaa for sig, lagde han sig brynjeklædt paa Lejet. Ulvilda spurgte ham, hvor det kunde være; han svarede, at det havde han nu Lyst til. Da de nu troede, han laa i dyb Søvn, brød Lejesvendene frem, men han sprang ud af Sengen og slog dem ihjel.«

Saxe glemmer at fortælle om den Irettesættelse eller Tugtelse, man venter, Ulvilda maatte faa for sin Adfærd. Det hele Svigmotiv gaar ham fra nu af overhovedet af Minde og skimtes kun svagt igen ved Sagnets Slutning.

Der fortsættes med en Skildring af, hvordan Frode efter sine store Sejre i Østerleden nu ogsaa kom i Tanker om at ville vinde Ry i Vesterleden. Særlig udmales hans Felttog til Britannien, hvor Scot støder til ham med en vældig Hjelpehær, S. 78. Som Viking i Øst og Vest svarer Frode her til den vidtrejste Sanger Vidsid, der udstrækker sine Rejser lige fra Kina til Britannien. Kampene med Britter og Skotter og Forbundet med Skottekongen Scot svarer til Vidsid v. 79—80, hvor Sangeren gæster Skotter, Pikter og Lidwicinger, dvs. Bretoner. Naar der spørges om, hvorfor netop dette Afsnit af Vidsidremsen valgtes til at skænke Ulvilda en Husbond og til at udmales med bred Pensel, saa kan dertil svares, at Vesterviking vel var den mest yndede Tumbleplads for nordisk Fantasi.

Hjemvendt til Danmark, bydes Frode til Gilde af Scato, udæskes til Holmgang af Hunding og fælder ham, S. 79. I Vidsidkvadet drager Sangeren fra Britannien til Hundingerne, dvs. et Folk i Nordtyskland, altsaa i Danmarks Nabolag, v. 81.

Da to af Frodes Kammersvende stræbte ham efter Livet, skal Ulvilda ved denne Lejlighed have givet ham en Kjortel, som Vaaben ikke bed paa. Men netop denne Kjortel blev hans

Død, da han kvaltes af sin Krops Hede indeni den, S. 79—80. — Her kommer Saxe atter i Tanker om Motivet med Ulvilda, som har været underlig skudt i Baggrunden under hele Fortællingen om Frodes Sammenstød med Brittanniens Folk og Hunding. Det svarer nogenlunde til Vidsid, hvor Dronning Ealhild dominerer Indgangslinjerne, derpaa forsvinder og først genopdukker ved Slutningen af Vidsid II. Som Ulvilda skænker den hjemvendte Frode en kostbar Kjortel, saaledes skænker Ealhild den hjemvendte Vidsid en kostbar Guldring. Naturligvis er der en slem Forskel paa Gavens Hensigt og Virkning: oprindeligt skænkedes den af et ærligt Hjærte, men, som den udgaar fra Ulvilda, volder den Modtagerens Død. Dog denne Ændring er en nødvendig Følge af, at den højtfejrede Dronning Ealhild overhovedet er bleven krænget om til en nedrig Rænkespinderske.

Ulvilda-Sagnet kan nærmest kaldes Suppe paa en episk Pølsepind. Vidsid frembød en Fortælling om den navnkundige Dronning Ealhilds Rejse til den »vrede Troskabsbryder«, Goterkongen. Dette har Sagndigteren forbundet med to mytiske Kvindemotiver, der fulgte med Vidsidlistens Personer: 1) Valkyrjen Hild (halvt Navnesammenfald!), der sviger sin egen Fader og til evig Tid optræder som de faldne Krigeres Kampvækkerske; 2) Offas grumme Dronning Þrydo, der volder mange Mænds Død. Af alt dette er der uddraget en Fortælling om Ulvildas evige Intrigering. Personerne, hun faar at gøre med, har Digteren plukket ud af Listerne over Fyrster og Folk. Med Stillinger og episke Motiver har han udstyret dem helt vilkaarlig, som det faldt ham ind. Sangeren Vidsids Rolle overtages af den vidtvejste Vikingkonge Frode, der (efter hvad vi kan skønne) bliver Ulvildas sidste og egentligste Offer.

Sagnet om Alvilda og Frode Fredegod.

Den norske Saga om Alvilda og Frode Fredegod er vigtig for vor Forstaaelse af Sagnudviklingen, fordi den

i sig forener en hel Række Motiver fra de andre Varianter. Navneligningerne stiller sig, som følger.

Vidsid.	Saxe.
Ealhhild 5.	Alvilda 221.
Hunners Konge 18.	Hun, Hunners Konge 232.
Hagena, Heoden, Glommum 21.	Hithin, Hōgin 238, Ønev, Glomer 239.
Hælsingum 22, Hnæf 29.	Helsingur 239.
Hun Hætwerum (i Saxland) 33.	Hun i Saxland (forskellig fra Kong Hun) 240.
Sweom 31, Alewih 35.	Sveakonge Alric 242.

I Valget af Hovedpersonerne Alvilda og Frode Fredegod er vor Saga selvfølgelig en Dublet af den ligeledes norske Saga om Ulvilda og Frode. Men den kvindelige Topfigur er fra at være Frodes Søster her gaaet over til at blive hans Dronning. Om Hadings sagaen minder det Forhold, at Hjadningsagnet indgaar som Hovedpart i Fortællingen; men medens dennes mytiske Heltinde Hild ovenfor ikke taalte noget andet Kvindemotiv ved sin Side, seer vi her den stereotype Alvilda som Topfigur, svarende til Vidsids Ealhhild. Om Herverarsaga minder den indflettede Kamp mod Hunnernes Konge Hun = Kampen mod Hunnernes Konge Humle i Herv. = Kampen mod Hunnernes Konge Ætla i Vidsid 119 ff.

Et interessant og tydeligt Minde om Vidsid er det, at Sagaen skelner Hunnerkongen Hun fra en underordnet Saxerfyrste af samme Navn = Hætwerer-fyrsten Hun, Vids. 33. I det hele er den her paaviste Variant et af de mest indlysende Exempler paa Vidsidreflexer.

Sagnet om Ulvilda, Frode og Haldan Bjærgram.

Sagaen om Ulvilda, Frode og Haldan hører til Saxes norske Stof; Albert Jensen har i norsk »Historisk Tidsskrift« (1925) 370 paavist, at Haldan delvis svarer til Hjadningmytens Hedin. Iøvrigt medtager jeg i dette Afsnit Stof fra Saxe, der strækker sig indtil henimod Sagtidens Slutning.

Det er ikke Meningen dermed at ville paastaa, at det repræsenterer een og samme Sagnkilde, men jeg lader det kun staa her, fordi jeg ikke finder andet Sted at indordne det paa. Navneligningerne er, som følger.

Vidsid.	Saxe.
Ealhhild 5.	Ulvilda 320.
Hagena, Heoden 21.	Haldan, Haquin 323.
Witta weold. . Hælsingum 22.	Vitolf i Helsingia, 323.
Sigehere 28.	Sigar 334.
Alewih 35.	Alf 334.
Hundingum 81, Eormanric 88, Ealhhild 97.	Alvilda 335, Hunding 350.
Eormanric 111.	Jarmeric 408.
Becca 115.	Bicco 412.

Ulvilda staar, som sig hør og bør, ved Sagaens Top, ligesom Ealhhild ved Toppen af Vidsidsamlingen. Naar hun kives med en Svigerinde om Rang og Byrd og ophidser sin Husbond Frode til at afbryde al Omgang med Broderens Familie, saa svarer det nøje til Skildringen af Frodes Søster Ulvilda og har samme Motivering.

Den øvrige Fortælling om Frode og Haldan er en Blanding af Skjoldungsagn og Hjadningsagn. Af Interesse er følgende Stykke, hvis Afstamning fra Hjadningmyten er paavist af Albert Jensen.

Haldan »lagde Haand paa Sverige og fældede dets Konge i Strid. Dernæst vilde han holde Slag med hans Dattersøn Erik, Søn af hans egen Farbroder Frode; og da han hørte, at han havde en Kæmpe ved Navn Haquin, som vidste at døve Sværd ved Tryllekvad, lod han gøre en vældig jærnbunden Kølle, for med Egebul at overvinde Trolddommens Magt. Han foer med Hjælm paa Hovedet, men uden Skjold, midt ind blandt de vildt fremstormende Fjender og svang med begge Hænder sin Egebul. . . Enden blev, at han med et mægtigt Kølleslag knuste Kæmpen. . . Ikke des mindre blev han overvunden og undveg til Helsingland. Her tyede han til en Mand ved Navn Vitolf, som fordem havde tjent i Kong Haralds Gaard, for at søge Lægedom for sine Saar. Det meste af sin Tid havde Vitolf tilbragt under Vaaben, men omsider var han efter sin Høvdings ynkelige Død draget

bort til dette øde Land, hvor han havde lagt sig efter Bondesyssel og glemt sin vante Vaabenfærd. Han havde ofte været udsat for Fjendens Spyd og havde ved idelig at helbrede sine Saar vundet ikke liden Indsigt i Lægekunsten; men naar nogen med fagre Ord bad ham om Hjælp, havde han for Skik at sende dem en lønlig Skade paa Halsen istedenfor at helbrede dem; thi han regnede det for en større Ære, naar man ved Trusler tvang ham til at tjene sig, end naar man venlig bad ham derom. — Da nu Eriks Hærmænd vilde lægge sig paa Lur ved hans Gaard for at fange Haldan, blændede han deres Syn, saa de end ikke kunde se saa langt som til det nærmeste Hus. Ved hans Hjælp vandt Haldan sin fulde Førlighed igen.«

Dette Stykkes Afstamning fra Hjadningmyten er umiskendelig. Der fortælles i Kudrundigtet om den forbitrede Kamp mellem Hagene og Heteles Ven Wate = Helsingernes Fyrste Wada i Vidsid v. 22. Efter Kampen læger Wate de overlevende Kæmpers Saar; da man beder ham læge ogsaa Fjendernes Høvding Hagene, afviser han først Opfordringen med disse Ord: »ich bin ir arzât niht«, str. 533 (Martin). Vi har allerede ovenfor fundet Kampscenen afspejlet i Hadingsagaens Skildring af Kampen mellem de to vrede Gubber og Hadings følgende Flugt til Helsingland. Paa nærværende Sted er der indtraadt en dobbelt Personforskydning. I Kampskildringen er Wate afløst af Haldan = Hading, Hetele, i hvis Interesse Kampen udkæmpes; derimod huskes ogsaa her Flugten til Wates Land Helsingland. Ved den paafølgende Lægedoms-Akt er Wate afløst af Vitolf, dvs. Wadas Sidemand Witta i Vidsid; Udvidelsen -olf skyldes en Radbrækning af Textens Witta weold, »Witta regerede«. Den hele Fortælling staar uden synderlig Sammenhæng med det øvrige Sagn, og den stærke Udmaling er ret umotiveret. Men det er netop typisk for Heltesagnet, at det ofte kaster sin Kærlighed paa uvæsentlige Biepisoder, som udmales atter og atter med største Grundighed; et tilsvarende Exempel fra Nibelungsagnet er Hagenes Rotur paa Donau, hvor han brækker en Aare.

I Forhold til Haldansagnet staar Sigarsagnet hos Saxe paa den rigtige Vidsidplads, — medens det derimod, som vi ovenfor saa, er rykket for langt ned, naar vi tager Hensyn til Saxes Afspejling af Vidsidrækkefølgen som Helhed. Dermed skal ikke være sagt, at Haldansagnet og Sigarsagnet har dannet nogen egentlig Enhed i Overleveringen; ifølge Axel Olrik er jo Haldansagaen en norsk Kilde, medens derimod Saxes Fremstilling af Sigarsagnet røber væsentlig danske Træk. Imidlertid er det muligt, at de to Sagn allerede forud for Saxe har været bragt i en eller anden Forbindelse.

Alvilda som Alf Sigarsøns Brud turde vel skyldes Om-talen af Ealhild ved Slutningen af Vidsid II, og fra samme Stykkes Hundinger v. 81 stammer aabenbart Hunding i Saxes Oprensning af de fem Landsstyrere efter Sigarslægtens Undergang.

En umiskendelig Vidsidreflex er endelig Jarmerics og Biccoss Indførelse ved Sagtidens Slutning. Den paafølgende danske Urkonge Sne er ligesom en Skillestreg, der udtrykker, at her hører Vidsidstoffet op og den rent nordiske Overlevering tager fat.

Sagnet om Alfild og Angantyr.

Sagaen om Frode Fredegod hos Saxe indeholder et Stykke om Angantyr og hans Frænder. I dette Tilfælde er Saxe dog ikke vor Hovedkilde, men Overleveringen er fyldig repræsenteret paa norsk-islandsk Grund; til de paagældende Kilder hører Eddakvadet Hyndluljóð, Örvarodds Saga og fremfor alt Hervararsaga. Imidlertid er Saxes Text ikke uden særlig Værdi; hans Gengivelse af Angantyr's Brødrøflokk fastholder den oprindelige Vidsidrækkefølge bedre end nogen anden Kilde. — Navneligningerne er, som følger.

Vidsid.
Ealhild 5.

Norske Sagn.
Alfildr Herv. 1. (Almveig
Hyndl., Alvig hin spaka Skáld-
skaparmál c. 73).

Vidsid.	Norske Sagn.
eastan 8.	Í Austrveg Herv. 3, austr Hyndl. str. 24 (= Örv.), austan af Flæmingjalandi Örv.
Heoden 21.	
Breoca Brondingum, Billing 25.	Bilðr, Bagi Örv.; Brander Saxe 250.
Þyringum 30.	Tyrflingr Hyndl., Örv. (Tirvingar Saxe). Haddingjar Hyndl. Örv. (Haddingi Saxe).
Ongendþeow 31, Hætwer . . 33, Herefarena 34.	Hiortwar . ., Hiarthwar-rani, Angantir Saxe (bagerst i Listen).
mid Hunum, Hreðgotum 57.	Reiðgotaland Herv. 9, (Húna-land 10).
Herelingas 112.	Haraldr Herv. 9.
Heaþoric, Sifeca (m.), Illiþe, Ingenþeow 115.	Heiðrekr, Sifka (f.), Hlōðr, Angantýr Herv. 10.
Wip-Myrgingas, Wyrmhære 118, 119, kæmper mod Ætlas Folk 122.	Ormarr Herv. 12, i Myrk-Viðr Herv. 14, kæmper mod Humlis Folk Herv. 14. (Ormarr fostrer Her-vør f. ∠ Wyrmhære; Humli = Humbers, rois des Hunus, hos Wace, = Ætla).
Ræðhere, Rondhere, Gislhere 123. (Ealhild slutter Vidsid II v. 97-102).	Gizurr Grýtingaliði Herv. 14, Randvérr Herv. 16 (Søn af Raðbarðr, Langfeðgatal, Søn af Alfildr, Herv. 16).

Hovedindholdet kendemærkes ved, at efter den kvindelige Topfigur Alfild følger en Skildring af Hunnerkampen; det samme har vi fundet efter Alvilda i Frode Fredegods Saga, og Modellen er Hunnerkampen efter Ealhilds Optræden i Vidsid.

Den foreliggende Sagnsamling har sin Interesse ved at vise os et Urgrundlag, der er delvis fuldstændigere end den Version af Vidsid, som vi kender. Medens Vidsid har Topfiguren Ealhild forud for Hovedafsnit I og bagefter Hovedafsnit II, er der intet Spor af denne Figur bagefter III; derimod i Hervararsaga staar Alfild ved Indgangen og ved Udgangen, saa hun peger tilbage paa en Version, hvor hun

fuldtud har udfyldt den Opgave at tjene som samlende Ramme. Endvidere finder vi i Herverarsaga og de tilhørende Overleveringer en Række Navne, som Vidsid ikke kender, men som utvivlsomt gaar tilbage til Folkevandrings-tiden: Hiarrandi som Repræsentant for Hjadningmyten i Angantyr's Brødreflok hos Saxe; Tyr fingr = Opnævner for Tervingen = Vestgoter; Gizurs Tilnavn Grýtingaliði, dvs. Fyrste for Greutunger = Østgoter; Harfaða fjöll = Karpaterne; Danpar = Dnjepr, Dun-heiði = de lugiske Duners Land i Slesien.

Ealhild er i Herverarsaga halvvejs mytiseret, som det fremgaar af følgende Fortælling om Alfhild.

»Alf hed en Konge, som styrede Alfheimar; Alfhild hed hans Datter. Alfheimar hed dengang Landet mellem Götaelven og Raumelven. En Høst blev der gjort stort Diseblot hos Kong Alf, og Alfhild gik til Blotet; hun var fagrere end alle Kvinder, og alt Folket i Alfheimar var skønnere at se end andet Folk paa den Tid; men om Natten, da hun rødfarvede Alteret, tog Starkad Aludreng Alfhild bort og havde hende hjem med sig. Kong Alf anraabte da Thor om at lede efter Alfhild, og siden dræbte Thor Starkad. Da for Alfhild hjem til sine Frænder.« — Fra hendes Datter Baughild nedstammede Angantyr's Æt.

Den samme Person, Alfhild fra Alfheimar, optræder i Ynglingasaga c. 53; her hedder Faderen blot Alfarin og hun giftes med Guðrøðr hinn mikilláti, jfr. Ulvilda g. m. Guthorm, Saxe 57. Til alt dette Sagnvæv foreligger der i Vidsid ingen anden Motivering, end at Ealhild var nævnt paa stærkt fremskudt Plads, og at Fantasien derfor nødvendig maatte søge at forklare denne hendes Stilling paa en eller anden Maade. Det eneste Spor af Vidsidreflex i Skildringen af Alhilds Forhold er maaske Datterens Navn Baughild; det turde være et afbleget Minde om, at Ealhild efter sin Hjemkomst fra Ermanriks Hof skænkede Sangeren Vidsid en Ring, oldeng. beag, oldn. baugr, v. 90—97.

Hyndluljóð erstatter Angantyr's Stammemoder Alfhild

med Almveig, gift med Halfdan Gamle; Snorre kalder hende i Skáldskaparmál c. 73 for Alvig hin spaka, Datter af Kong Eyvind hin rige af Holmgard. En tilsvarende Radbrækning af Navnet kendes fra det danske Runekongetal, hvor Frodes Hustru, som ellers hedder Alvilda eller Ulvild, til en Forandring kaldes Alogh, var. Aloff el. Alath.

Det vil maaske endnu forekomme Læseren en altfor dristig Tanke, at Almveig-Alvig skulde være en Radbrækning af Alfhild-Ealhild. Men den videre Sammenhæng gør denne Slutning uundgaaelig. I Hyndluljóð str. 16 fremstilles Almveig som Moder til 4 Fyrstætter: Skjoldunger, Skilvinger, Ødlinger, Ynglinger. Snorre har et noget afvigende Udvalg af Efterkommere efter Alvig hin spaka: Hildinger, Nivlunger, Ødlinger, Ynglinger, Døglinger, Bragninger, Budlunger, Lofdunger, Siklinger; som Repræsentanter for Nivlunger og Ødlinger nævnes henh. Gjuke og Kiar. Dette Stykke er en Udvidelse af det indledende Stormagtsafsnit i Vidsid Fyrstelite. Skjoldungerne svarer til Scealdwea i den sekundære Vidsid, Fyrstestamtavlen; Budlunger svarer til Vidsids Ætla, Gjuke til Gifica, Kiar til Casere, Ynglinger til Ongendþeow, Bragninger vel til Breoca, Siklinger til Sigehere. Den efter Fyrstætterne følgende Opregning af menige Personer under Fællestitlen Angantyr's Brødre svarer til Vidsids Fyrster af lavere Rang, der følger efter Stormagtsafsnittet. Saaledes vil det sees, at Eddaoverleveringen endnu tydelig afspejler det Rangskel, der gøres i Vidsid.

Fødestedet for Angantyr's Brødræflok stedfæstes faststaaende ved Udtryk som »osten«, »øster«, »Østervej«, jfr. Hyndl. str. 24: þeir í Bolm austr bornir váru. Dette er en tydelig Reflex af Ealhilds Rejse til Kong Ermanrik »eastan af Ongle«, Vidsid v. 8.

Angantyr's Brødræflok svarer til Vidsids Fyrstelite, hvad jeg allerede har paaapeget i »Arkiv f. nord. fil. XXXVI 19 ff. — Navnene er for Størstedelen radbrækkede, eller ogsaa er de tillæmpede med Henblik paa den senere følgende

Sagnhandling. Heoden er erstattet af de to Haddinger, som svarer til Hading i den ovenfor paaviste Afspejling af Hjadningmyten; ved Siden af dem staar i Saxes Version Heodens Ven, Sangeren Hiarrandi. Thyringerfolket er afløst af Tyrfingr, Opnævner for Tervingerne dvs. Vestgoterne, hvis Skæbner fremstilles nedenfor i Skildringen af Hunnerkampen. Folket Hætwererne er blevet til Personen Hervarðr, medens det genetiviske Folkenavn Herfarena er blevet spaltet i to Personer, Hiartwar og Rani. Paa Bagvægtpladsen har Saxe, som sig hør og bør, Angantyr, der svarer til Vidsids Sveakonge Ongendþeow.

Hervararsaga har flyttet Hovedpersonen fra Bagvægtpladsen hen paa Forvægtpladsen, hvad der er en Ændring af det overleverede, men ikke i Strid med Reglerne for folkelig Fortælling. Den samme Flytning har Hyndluljóð og Örvarodds Saga villet foretage, men idet her Stavrimsoverordningen fastholdes, kommer Angantyr ikke til at staa rigtig paa Forvægtpladsen, men først som Nr. 4: Hervarðr, Hjørvarðr, Hrani, Angantýr.

Det, der i Sagnet fortælles om den navnkundige Viking Angantyr, er et Supplement til Beovulfs Skildring af Sveakongen Ongendþeow; vi erfarer herigennem, at Skuepladsen for denne svenske Helts Gærninger er Kattegategnene.

Slutningen af Hervararsaga handler om en Angantyr Nr. 2, som holdes tydelig skilt fra Nr. 1 og er en helt anden Person, nemlig Romerstatholderen Aëtius, ogsaa kaldet Agetius, og (hos Nennius) Aequantius. I Virkeligheden har han kun at gøre med den ene af de skildrede Hunnerkampe, nemlig Attilas Nederlag ved Châlons i Gallien; herhen hører Vidsids Navnepar Hliþe, Incgenþeow = Frankerkongen Chlodjo og Romerstatholderen Aëtius.

Den anden Hunnerkamp er bleven knyttet til Angantyr, væsentlig fordi Skildringen af den i Vidsid følger umiddelbart efter Omtalen af Hliþe og Incgenþeow. Much formoder, at Angantyr er bleven sammenblandet med Langbarkerkongen Agilmund, der ifølge Paul Warnefrid I 16

blev overfalden og fældet af Bulgarerne; denne Agilmund forekommer som Ægelmund umiddelbart forud for Vidsids Skildring af Hunnerkampen, v. 117. Muchs Formodning kan have sin Sandsynlighed, men den er ikke strængt nødvendig for at forklare Sammenkædningen af de to Hunnerkampe.

Skuepladsen er udstyret med rige Enkeltheder, fyldigere end i Vidsid: Tyrfinger = Tervinger, Grytinger = Greutunger, Dunheiði = de lugiske Duners Land, Myrkviðr = got. Miriquidu, Wip-Myrgingernes Land, Danpar = Dnjepr, Harfaðafjöll = Karpaterne, Dylgja, Jassafjældene, Ernar herað etc. Vi noterer nogle ejendommelige Tilfælde af Venden-op-og-ned paa Navneleddene. Myrk-viðr i Herv. og Angantyrkvadet er = Wip-Myrginger i Vidsid; her er Myrk-viðr sikkert det oprindelige, da det støttes ved den gotiske Form Miriquidui = Erzgebirge i tysk Overlevering, jfr. Thietmar, Mon. Germ. SS. V 807. Ved Siden af Landeværnsmanden Ormarr, som er den direkte Fortsættelse af Vidsids Wyrmhære, staar hans Fosterdatter Hervor, som er dannet ved at vende Navnet om. Den samme Omskabelse fra Hankøn til Hunkøn iagttager vi ved Heidreks Hustru Sifka = Heaporic's Sidemand Sifeca i Vidsid. De to Tilfælde af Mænds Omskabelse¹ til Kvinder er interessante Exempler paa, hvordan Kvindemotivet, der fuldstændig savnedes i Grundlaget for Vidsidsamlingen, efterhaanden breder sig mere og mere.

Efter Hunnerkampens Slutning bliver Personen Randvér løst paahægtet = Rondhere i Vidsid 123. Langfedgatal kender paa tilsvarende Plads ogsaa Faderen Raðbarðr = Sidemanden Rædhere i Vidsid.

Randvérs Moder Alhild, Ivar Vidfadmes Datter og tilige Moder til Harald Hildetand, har ikke nogen direkte Model i det paagældende Stykke af Vidsid, men vi maa som sagt forudsætte, at der fandtes en fyldigere Version, hvor Ealhild markerede Slutningen ligesaa vel som Indledningen.

Ved de nøjere Enkeltheder af Sagnet om Hunnerkampen skal jeg ikke opholde mig, da jeg har drøftet dem udførlig

i min Afhandling »Angantyrkvadets Geografi« i »Arkiv f. nord. fil.« XXI 30 ff.; jfr. Much i »Zeitschrift f. deutsches altertum« (1888); Heusler i »Reallexikon der germ. Altertumskunde«, Art. »Hunnenschlacht«; Singer i »Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Litteratur« Bd. 50 (1926) 153.

Angantyrkvadets Indledningsstrofe.

Som Parttext i Hervararsaga forekommer et Kvad i Eddastil, omhandlende Hunnerkampen. Det indledes med en kort, sammentrængt Fyrstelite.

Vidsid.	Angantyrkvadet.
Ætla weold Hunum, Eormanric Gotum 18. Casere Creacum 20, Denum 28, Wald 30. Ongendþeow 31. Ongle; Alewih. .manna modgast 35, 36. Heaporic, Hliþe 116.	Ar kvaðu Humla Hunum raða, Gizurr Gautum, Gotum Anganty, Valdar Dønnum, en Vølum Kiar, Alrek enn frækni enskri þjóðu. ..Hlōðr., Heiðreks arfi.

Ved første Øjekast synes Forskellen mellem de to Remser ret væsentlig, men ved nøjere Eftersyn vil det hurtigt skønnes, at den ene er Afkom af den anden.

Der savnes Spor af Topfiguren Ealhild; dvs. Texten udtrykker paa dette Punkt et Stade, der ligger forud for Kvindemotivets Indførelse. Længere nede i Kvadet dukker der ganske vist et Kvindemotiv op med Fortællingen om Hervørs Fald i Kampen mod Hunnerne; det spiller dog ikke nogen større Rolle, og vi har ovenfor seet, at Kvinden Hervör er en sekundær Udspaltning udfra den mandlige Grænsforsvarer Wyrmhære.

Det følger af sig selv, at Hervararsagas Hovedpersoner har faaet deres Navne indført istedenfor dem, der stod i Vidsid: Humle for Ætla, Angantyr o: Romeren A(g)ëtius, Aequantius, for Eormanric, — hvad der iøvrigt kun delvis medfører et virkeligt Personskifte, da Humle, fransk Hum-

bers, er et velkendt vesterlandsk Kendingsnavn for Ætla, Attila, i Sagnet om Kampen paa de catalauniske Marker. Derimod er der af det oprindelige Remsestof blevet staaende en Del Handlingen uvedkommende Navne, og det er dem, der sætter os istand til at paapege Afledningsforholdet. Vel er de mere eller mindre radbrækkede, og der er foretaget helt vilkaarlige Ombytninger og Udeladelser; men alligevel er Identiteten umiskendelig. Casere gengives ved Kiar, som vi ogsaa træffer f. Ex. i Vølundkvidens Indledningsprosa; det er det velkendte Herskernavn »Kejser«. At det tilhørende Folk Grækere er ombyttet med Vælske, gør intet, da de to Folkenavne politisk danner en Enhed. Danerne, som følger efter Kejsers Folk er ved Udskydning af nogle Led bleven kædet sammen med den uvedkommende Fyrste Wald, hvis Navn forlænges til Valdar. Endelig er Riget Angel blevet skilt fra Offa og knyttet til hans Nabo, Danekongen Alewih den modige, der nu fremtræder som Alrekr enn frækni.

Hermed er den nye Text færdig. Det er et typisk Exempel paa Remseforplantelse, endnu holdende sig indenfor den gamle historisk-episke Plan, men dog med stærk Forskydning af Navneformerne.

Sagnet om Álof og Adils.

Texten meddeles af Snorre i Ynglinga Saga c. 32. Der lader sig iagttage følgende Parallel.

Vidsid.	Snorre.
Ealhild er Dronning i et Land, der i senere nordisk Overlevering bliver til Saxland.	Álof hin ríka (Navnet radbrækket) er Dronning i Saxland.
Hun er oldengelsk Overleverings eneste navnkundige Dronning i »Saxland«.	Hun er norsk Overleverings eneste navnkundige Dronning i Saxland.
	Hendes Folk kan ikke være ægte Saxer, da disse som Republikanere ingen Dronninger havde.

Vidsid.

Hendes Folk, Myrgingerne, maatte i yngre nordisk Overlevering, da dette Navn glemtes, blive til Saxer.

Hun nævnes i Forbindelse med en Kong Éadgils.

Deres Forbindelse ytrer sig i begges Husbondforhold til en myrgingiskTjenestemandVidsid.

Vidsid er vidtrejst og kan fortælle meget. Han gæster som Sanger først Sveakongen, dernæst Danekongen og siden »den vrede Troskabsbryder« (Ermanrik).

Ealhild opsøger Troskabsbryderen og vender hjem igen.

Den kostbare Guldring, som Vidsid har faaet af Troskabsbryderen, giver han til sin Husbond Éadgils efter sin Tilbagekomst.

Snorre.

Hendes Folk, Saxerne, er altsaa et yngre nordisk Substitut for et ældre Stammenavn (= Myrgingerne).

Hun nævnes i Forbindelse med en Kong Adils (lydret = Éadgils).

Deres Forbindelse ytrer sig i begges Husbondforhold til en saxisk Tjenestekvinde Yrsa.

Yrsa er viis og veltalende (»vitr ok vel orðum farin ok allra hluta velkunnandi«). Hun bliver Dronning først hos Sveakongen, dernæst hos Danekongen, en stor Kvindeforfører (Helge, som havde avlet hende med Álof).

Álof opsøger sin Forfører, (røber Yrsas Byrd), og vender hjem igen.

Det Ægteskabsbaand, Yrsa har indgaaet med sin Moders Forfører, løser hun, og hun vender tilbage til sin forrige Husbond, Adils.

Udgangspunktet i Vidsid til den mærkelige oldnorske Roman er unægtelig spinkelt, men Navnene og de etnisk-geografiske Rangmærker lader dog ingen Tvivl om Identiteten. Den halvkvædede Vise er altsaa blevet spundet videre af Nordboerne. Romanens mest spændende Punkt, Helges Blodskamsforhold til hans og Álofs Datter Yrsa, skyldes sikkert Samblanding med den nordiske Myte om Hølge og Thorgerd Hølgabrud; se herom »Hjemligt Heden-skab« 176 og 186. Hos Saxe erstattes Álof af den voldtagne Thora (Kæleform for Thorgerd), og Helges Blodskam med Datteren gøres til en Følge af Thoras djævelske Hævnplan mod Forføreren. Dette Motiv kommer ikke frem i Snorres korte Uddrag af Romanen, men kan jo godt have været tilstede i den Sagnkilde, han fulgte. Det stemmer

ialfald med den Udvikling, som Ealhilds Karakter har faaet i Saxes forskellige Ulvilda-Skikkelser.

En anden Variant af Romanen har vi i Hervararsaga, hvor Alfhild bortføres af den danske Helt Starkad, — det vil vel sige voldtages af ham —, og skænker ham Datteren Baughild; Ordleddet *baugr* »Ring« minder endnu om den Ring, som Troskabsbryderen skænker Vidsid.

Álof-Sagnet staar hos Snorre uden Tilknytning til andre Vidsid-Reflexer. Det er en i sig selv afsluttet Episode. Den er udsprungen af Ealhilds paafaldende Fremhævelse i Grundtexten og dens Mystik skyldes den halvkvædede Form, hvorunder Meddelelserne om hende gives. Interessant er og bliver den som Vidnesbyrd om, hvordan det af Vidsid-samleren indførte epokegørende Kvindemotiv vedblev at tage Sindene fangne.

Kálfsvísa og Snorres Søkongeliste.

I »Skáldskaparmál« c. 66 citerer Snorre Rytterlisten Kálfsvísa, som hører til de iøjnefaldende Vidsidreflexer; Digteren Kalf er ikke ellers kendt.

Vidsid.	Kálfsvísa.
Ætla weold Hunum	Atli (reið) Glaumi
Gotum Gifica	
Hagena Holmrygum. Glommum	Høgni Hølkvi
Fin Folcwalding Følkvi
Sigehere.	Gunnarr Gota, enn Grana Sigurðr.

Tilfældet er et typisk Exempel paa Remsestoffets mekaniske Viderevæxt. Vidsids »weold« (»regerede«) har været oversat til oldn. »réð«, som i østnordisk Sprogform faldt sammen med oldn. »reið« (»red.«). Ad denne lydmechaniske Vej blev Fyrsternes oprindelig menneskelige Undersaatter forvandlede til deres Rideheste.

Den oprindelige Vidsidrækkefølge er i nogle Tilfælde fastholdt, i andre Tilfælde noget omkalfatret. Hunnerkongen Atla staar urokkelig paa sin Førsteplads, men hans Hest

Glaum stammer fra Hedins Folk Glommerne, der har hjemme længere nede i Rækken. Høgne kan siges at have holdt sin Plads. Hans Hest med det noget radbrækkede Navn Hølkv- er opstaaet af Holmrygerne ved at sammenrimes med en Radbrækning af Friserkongen Finns Slægtsnavn Folcwalding. Goterne er fra første Linje flyttede hen til sidste, og sammen med deres Opnævner-Hest Gote ogsaa dens Rytter Burgunderkongen. Istedetfor den ældste episk kendte Burgunderkonge Gifica indsættes hans Efterfølger Gunnar. Sammen med ham optræder den kendte Vølsung Sigurd Fafnesbane, der afløser Vidsids Danekonge Sigehere. Det er Sigurd, der har trukket Gunnar hen til Slutningslinjen, for de to danner jo et kendt Navnepaar fra Nibelungsagnet.

I »Skáldskaparmál« c. 84 sammenstiller Snorre en Sø-kongeliste, som atter og atter giver Genklang af Vidsidremsen.

	Vidsid.	Snorre.
I.	Ætla	Atli, . . . Glammi,
	Becca Baningum (∠*Bain-)	Beiti, . . Beimuni
	Hagena . . Glømmum	Høgni . .
	.. Myrgingum, .. Hundingum	Mysingr, Hundingr
	Helm.	Hjalmar.
II.	Ætla weold Hunum, -ric	Gautrekr ok Húnn
	Gotum	
	Bu . . Gifica	Gjuki, Buðli
	Hnæf, Hocingum, Helm	Homarr, Hnefi
	Sæferð . . Herefarena.	Hyrvi, Syrvi.

De to Stumper er typiske Exempler paa forskelligt, mekanisk Udpluk af samme Grundremse.

Slutning.

Vi har ovenfor seet, hvorledes Folkestamtavlen over Mands Sønner fra førkristelig Tid forplanter sig videre til Frankerne i Tiden efter Folkevandringen; hvorledes den genspejles i Vidsidkvadets Rejseskildring, sammenkædes med

en Liste over europæiske Fyrster og Folk og en Liste over Goterkongen Ermanriks Hirdmænd; hvorledes den kvindelige Topfigur Ealhhild indføres til at holde sammen paa denne Bunke hidtil rent maskuline Remser; hvorledes Vidsids Fyrstelige omstøbes til en Fyrstestamtavle og udvides ved Tilføjelse af Personer som Kong Skjold; hvorledes Vidsid atter paa nordisk Grund genspejles i talrige Sagn, om Alvilda og Skjold, om Ulvilda og Frode (2 Udgaver), om Alvilda og Frode Fredegod, om Alfhild og Angantyr's Æt, om Álof og Adils, samt — uden den kvindelige Topfigur — i Hadingsagaen, i Angantyrkvadets Indledningsstrofe, i Kálfsvísa og i Snorres Søkongeliste; endelig, hvordan et Udvalg af disse Sagn (efter den udvidede Vidsid-Redaktion) hægtes sammen i Tilslutning til Vidsids Grundstamme, spændende fra Skjold til Jarmerik, og saaledes former sig til det navnkundige literære Dokument, der hedder: den danske Kongerække.

Det er en sammenhængende literær Traad paa det meste af halvandet tusend Aar. Ingen Traad i gottonsk Literaturhistorie kan siges at gaa længere tilbage. Ganske vist er den, maalt med Nutidsforestillinger, af inferior literær Værdi. Men alligevel har den sin store Interesse, fordi den hjælper os til at forstaa Tilblivelsen af et saa vigtigt og folkekendt Produkt som den danske Kongerække.